National Li rary 56253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A 0N4
L

National Library
Bibliothèque nationale
Aug 20 1981
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 50 (2782) XXX aastakäik | Teisipäeval, 7. juulil 1981 — Tuesday, July 7, 1981 | Üksiknumbri hind 50 centi

VÕIDUPÜHA TÄHISTAMINE SEEDRIORUL

1400 osavõtja ümber Seedrioru suvepidustusel

Seedrioru Suvihari '81 pidustus toimus vihmapilvede all ja vahepealse sajuhooga, aga nagu alati, oli ka seekord õhtuse võimlemislavastuse „Rõõm liikumises" puhul jälle vihmasadu lõppenud ja kava võis toimuda, kuigi märjal murul. Vihmane ilm näis põhjustavat mõneti publiku tagasihoidlikkust, kuigi telgitamis-parkimisplats oli autosid täis ja korraldajad arvestasid külaliste ja tegelaste üldarvu tõusvat 1400 ligemale. Pidustuse aupatrooniks oli Eesti Vabariigi aupeakonsul I. Heinsoo.

Pidustuse esimeses osas oleva aktuse avas Seedrioru juhatuse liige ja Eesti Võitlejate Ühingute Liidu esimees A. Jurs, öeldes kõigile tere tulemast. Ta märkis, et tänavusel pidustusel on eriline tähendus, kuna 25 aastat tagasi toimus esimene sellelaadiline aktus ja õhtul esinesid praeguse Kalev Estienne eelsed võimlejad oma kavaga. Kahekümneviie aasta jooksul on Seedrioru pakkunud mitmesugust meelelahutust ja tegevust. See on eestlaste maa-ala, üles ehitatud oma ühistööga.

See on meie ühiskodu, kus sõbrad kohtuvad, noored tutvuvad, meenutatakse vanu mälestusi ja tehakse tulevikuplaane.

Siin räägitakse eesti keelt. See on võinud toimuda vabal maa, mistõttu alustatakse järgnevat aktust Kanada hümniga, mille laulis A. Raudsepp.

A. Jurs tutvustas teadustajat, kelleks oli hiljuti Tallinn Festivalil Miss Tallinnaks valitud Riina Kaunismaa.

A. Jurs juhatas sisse ka võidutule süütamise osa, millega Seedrioru tähistab Võidupüha. A. Jurs meenutas võidupüha teket landesveeri, aga ka punaarmee võitmisega, mida tähistatakse täna tule süütamisega.

Toronto ja Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühingud tõid tõrviku kohale, V. Kana raporteeris E.V. aupeakonsulile I. Heinsoole, kes siis mälestustule süütas. Aupeakonsul I. Heinsoo ütles,

et äsja süüdatud tuleleek kannab edasi Eesti Vabariigi väärikat traditsiooni, mis algas 23. juunil 1919, kui tuled süüdati Eesti küngastel ja nurmedel.

Kui ka vahest küsitakse, kas on põhjust seda enam edasi pühitseda, siis eestlaste vastus on, et on küll. Tänane kaotus on homne võit. Kandku see edasi meie rahva tõsist veendumust, et eesti rahval on õigus elada omal maal vabadena. See on ka võitlustuli meie rahva paremaks tulevikuks ja vabaduseks.

Vaimuliku talituse pidas EELK piiskop K. Raudsepp. Ta viis kuulajate mõtted kodumaiste jaanipäevaaegsete voogavate rukkipõldude juurde, kus kõrred olid juba tugevaks saanud ja liikusid koos üksteisega. Rukkipõld on näide, et rahvas saaks teadlikuks, et ka rahvas võiks üheskoos liikuda. Kui ta aga seda ei mõista, jääb ta üksikuks. Ta tõi näite Iisraeli rahvast, kes Egiptusest põgenes ja kes oma kodumaa vabastamiseks võitlusi pidas, kes selleks võitluses suutis palveväega võita. Kui nende juhi palvekäed väsisid, hoidsid teised neid üleval niikaua kuni võit saavutati. Ka Eestis on uus vaim; see ei usu, et väljastpoolt tuleks keegi neid vabastama, ka mitte pagulaste seast, vaid nende eneste hulgast tõusevad mehed, kes tahavad inimesed olla ja inimese väärikust omada. Nad ootavad palvekäsi, mis teevad kord imet, sest rahvast, kes on Jumalaga käinud on võitja saanud.

Vaimulikule talitusele järgnes Eesti vabaduse eest võidelnute mälestamine pärgade ja lillede panekuga. Monumendile asetasid pärja Hamiltoni ja Toronto Võitlejate Ühingute liikmed Lembit Ploom ja Paul Kunstimees. Seedrioru noorte poolt asetasid oma nurmede lilli Toomas Laurimaa ja Tiia Ploom. Samal ajal asetasid võitluskaaslased lilli kolonelide Rebase ja Riipalu monumendile.

Pärgade panekul ütles A. Jurs, et meie rahval on olnud palju võitlusi ja suuri ohvreid, meie kohus on neid mälestada.

Lillede asetamise järel deklameeris Merike Koger Marie Underi luuletuse „Mälestus ja tõotus".

Aktusekõne pidas EKN esimees Laas Leivat, käsitledes mitmeid probleeme meie rahvuslikus elus, võitlusvaimu kodumaal ja võimalusi töö aktiviseerimiseks. (Avaldame selle kõne kokkuvõtlikult meie ajalehe järgmises numbris).

Kirjaliku tervituse oli Seedriorule saatnud T.E. Meeskoor. Lühikese tervituse ütles Ontario Kultuuriministeeriumi esindaja Mrs. Brandt.

Lähemas kontserdiosas laulis sopran Liina Purje P. Ardna „Ma lapsena jäin koduta" ja M. Saare „Ju valgus tõstab tiibu", bariton Andres Raudsepp C. Kreegi „Laulikku omaksed" ja H. Meri „Kalurite laulu", klaveril saatis Hillar Liitoja. Kaks solisti laulsid lisapalaks duetina eesti rahvalaulu „Arg kosilane".

Lõpusõnas Seedrioru Sihtasutuse abiesimees H. Toomsalu avaldas tänu kaasaaitajaile, esinejaile ja ütles,

et Suviharja pidustus on laste suvekodu majanduslikuks toetamiseks, mis kaheksa päeva pärast avatakse.

Seedrioru teeb pingutusi, et seal võiks kosta eesti laste naer ja laul. Aktus lõppes Eesti hümniga.

Pärast vaheaega ja „vihmapüha", mil ajal osa inimesi, kaotades lootuse vihma lakkamisele, lahkusid, toimus õhtul vabaõhuetendusena Kalve Estienne võimlejate ja J. Billingsi tantsijate ühine kava „Rõõm liikumises". Kesköõl koguneti tavakohaselt monumendi juurde, kus vaimse mõttesilla ehitas piiskop K. Raudsepp, mille lõpul lauldi Eesti hümni palvesalmi.

Tallinn Festival '81 esimesel päeval oli elevust tekitavaks sündmuseks Miss Tallinn '81 valimine, kus zhüriiliikmeiks oli peale tuntud eestlaste ka kaks tuntud torontolast. Pildil vasakult valimise korraldaja Kadi Kaljuste, Eesti Vabariigi aupeakonsul Ilmar Heinsoo, Toronto päevalehe „Sun" ajakirjanik, Miss Tallinn '81 Riina Kaunismaa, Metropolitan Toronto linnapea Paul Godfrey ja teadustaja Reet Marten-Sehr.
Foto: Vaba Eestlane

Hiina partei hinnang Maole:

Rohkem kangelane kui lurjus

PEKING — Hiina Kommunistlik Partei deklareeris 30. juunil, et endine partei juht Mao Tse-tung oli rohkem kangelane kui lurjus, aga süüdistas teda, et ta viis oma juhtimisega ja Hiina Kultuurirevolutsiooniga Hiina halba poliitilisse kaosesse ja pöörasema viis oma isikukultuse äärmusse.

Kauaoodatud ametliku ajaloolise hinnangu andmine Maole toimus äsjasel partei koosolekul ja võeti üksmeelselt Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee poolt vastu. Sellega anti ka ideoloogiline alus Mao järglase Hua Guofengi eemaldamiseks ja tema asemele määrati Hu Yaobang.

Avaldatud ja heaks kiidetud dokumendi nimi on „Resolutsioon teatud küsimustele meie partei ajaloos pärast Hiina Rahvavabariigi rajamist 1949". Selles on öeldud, et Hua eemaldati, kuna ta keeldus Mao-eksimusi eitamast.

Dokumendis on antud hinnang Maole, öeldes et tema teened Hiina revolutsioonile kaaluvad kaugelt üle tema eksimused. Tema teened on primaarsed, eksimused sekundaarsed.

Lääneriikide vaatlejad näevad selles dokumendis kompromissi Deng Xiaopingi uuenduslaste ja Maole lojaalsete parteiliikmete vahel, kes tahavad säilitada rahvuslikku respekti oma endise esimehe vastu, keda kord jumaldati pool-jumalana.

Dokumendis öeldakse, et on lubamatu üle vaadata või puhtakspesta eksimusi, mis võivad anda ruumi uutele ja veelgi halvemaile eksimustele. Sellest on siiski ära jäetud karmimad sõnad kultuurirevolutsioonile 1966—1976, poliitiliste tagakiusamiste dekaadile, kus tuhanded hiinlased kaotasid oma elu ja paljud langesid põlu alla.

Kultuurirevolutsioon oli põhjuseks, miks järgnesid tõsised tagasilöögid ja rasked kaotused partei, riigi ja rahva elus pärast Hiina Rahvavabariigi loomist.

Lisatakse, et seda tegevust juhtis seltsimees Mao Tse-tung.

On siiski öeldud, et Mao hoidis riigi, vaatamata rahutustele, koos ja valmistas ette teed Nelja Gängi väljaheitmiseks, keda juhtis Mao lesk. Gängi süüdistatakse, et ta kasutas seltsimees Mao Tse-tungi eksimusi ja viis kulturirevolutsiooni äärmuseni. Dokumendi üheks eesmärgiks on soov näidata Hua eksimust, kes oli vastu kulturirevolutsiooni kuritegudega tehtud eksituste parandamiseks ja kelle juhtimise all oli võimatu teha parandusi partei sisemisel liinil. Hua Guofeng alandati abiesimehe kohale.

Hua Yaobangi valimine partei peasekretäri kohale näitab partei keskmise, mõõduka tiiva võitu, mida juhib Deng Xiaoping, kes on praeguse Hiina tegelik juht. Deng on poliitilise malemängijana edutanud viimase kolme aasta jooksul oma soosikuid partei ja valitsuse tipp-positsioonidele.

N. Liit mobiliseerib mehi Poola piirirajoonides

VARSSAV — N. Liidu välisminister Andrei Gromõko kohtus möödunud nädalal Poola kõrgema valitsuse ja partei juhtkonnaga. Samal ajal liikusid maailmas kuuldused, et N. Liit on kutsunud sisse reservväelasi võimalikuks mobilisatsiooniks Poola piiri lähedal N. Liidu kaitseks.

Moskvast saadud piirialade kohta käivad teated ütlevad, et töölised Transkarpaatia provintsis N. Liidu läänepoolseis piirialades olid kutsutud tööstustest ja kolhoosidest kaheks päevaks sõjaväeringkondade staapide juurde instruktsioonide saamiseks. Samad reservväelased olid mobiliseeritud ka möödunud aasta augustis Poola streigi ajal.

Gromõko külaskäiku Poolasse peetakse eelsammuks otsustavale Poola Kommunistliku Partei kongressile,

kus partei panevat maksma rea kaugeleulatuvaid reforme, mis polevat kooskõlas nõukogude kommunistliku doktriiniga.

Gromõkol oli mitu pikemat nõupidamist Poola kompartei juhi Stanislaw Kaniaga, ühest võttis osa ka peaminister kindral Wojeich Jaruszelski. N. Liidu välisminister kohtus ka Poola Kommunistliku partei poliitbürooga ja partei sekretäriaadiga.

Poola teadeteagentuuri teate kohaselt olid arutlusel üldised huvid.

Poola sündmuste vaatlejad ei pea Gromõko külaskäiku niivõrd surve avaldamiseks kui just faktide leidmiseks.

129 tormiohvrit Filipiinides

MANILA — Filipiine tabas käesoleva aasta hävitavaim torm. Troopiline torm Kelly läbis Kesk-Filipiinid orkaanilise jõuga ja vihmaga, mis tekitas uputusi ja maalibisemisi Albay provintsis. Uputuse ja mudalibisemise tõttu on surma saanud 129 inimest.

Süüria viis ära tülitekitanud raketid?

BEIRUT — Parempoolsed kristliku partei liikmed ütlesid, et Süüria on viinud ära enamuse oma õhutõrjerakettidest, mis toodi Liibanoni Iisraeli lennurünnakute tõrjeks, pärast kui viimased tulistasid alla kaks Liibanoni helikopterit. Kristlastelt saadud andmete kohta ütles Iisraeli peaminister Begin, et need andmed pole õiged, kuna reporterid, kes tegid ringsõidu Liibanonis märkasid veel viit kuuest patareist olevat kohal.

Endine Juudi Maailmakongressi president toetab palestiinlasi

BONN — Endine Juudi Maailmakongressi president ütles, et palestiinlased peaksid saama õiguse ise oma tuleviku määramiseks. Nahum Goldmann ütles siin peetud raadiointervjuus, et palestiinlastel on sama palju õigust oma riigile kui juutidel. Goldmann ütles, et ta on öelnud Iisraeli peaministrile Menachem Beginile, et ta on valmis kohtuma Palestiina Vabastamise Organisatsiooni juhi Yassar Arafatiga.

Kanada postistreik kestab

Kanada postistreik on kestnud juba üle nädala ja kumbki pool pole teinud katset katkenud läbirääkimiste jatkamiseks ega probleemi lahendamiseks. Streigi tõttu on töölt ära saadetud 24.000 kirjakandjat, aga ka paljude teiste ettevõtete töötajad, kus posti teel äri aetakse. Streigi lõpetamine seadlusandluse teel on kõne all olnud, kuid valitsus on selle võimaluse tagasi lükanud öeldes, et tuleb läbirääkimiste teel kokkuleppele jõuda. Esimese postinädala lõpul ennustatakse pikaajalist streiki ja meenutatakse, et 1975. a. see kestis üle 3 nädala.

„Vaba Eestlane" jätkab ilmumist käesoleval nädalal tavakohase kahe numbriga. Talitus on seadnud ajalehed postirajoonide järgi ja jagab neid välja, kui tellijad lehele järele tulevad. Mõnes osas on Eesti Abistamiskomitee nõustunud vahendajaks, kui tellijad lasevad oma lehe sinna saata.

Hollandi ei hooli euro-rakettidest

NATO-riikides valitseb ebaselgus kaitseküsimustes

AMSTERDAM — Äsjaste Hollandi parlamendivalimiste järel näib eriti ebatõenäoline, et Hollandi maa-alale võidakse asetada euro-rakette. Lääne strateegiliste kavandajate vaatenurgast vaadates oleks see kõva löök Põhja-Atlandi kaitseliidule NATO-le.

Sõjaliselt see tähendaks suurt tühimikku lääneriikide poolt plaanitsetavasse „aatomkilpi". Eriti murettekitav on, et NATO vaevaga saavutatud üksmeelsus N. Liidu võimaliku hädaohu vastu on hakanud purunema.

Nii hollandi poliitilised vaatlejad kui ka lääne diplomaadid arvestavad Hollondi vastuoluliste valimistulemuste analüüsimisel sama tulemusega: täielikku kindlust veel ei ole, aga juhitavaid euro-rakette vaevalt Hollandis heaks kiidetakse.

Peaminister Andries van Agti kesk-parempoolne koalitsioon kaotas parlamendis enamuse, kuigi van Agti kristlik-demokraatidest tuli parlamendi suurim partei.

Keegi ei oska ütelda, kellest saab järgmine valitsuse juht, aga näib olevat selge, et mitte ükski valitsus praegustes võimusuhetes ei ole võimeline koguma toetust uute keskmise lennukaugusega juhitavate tuumalaenguga rakettide vastuvõtmiseks,

milleks on parlamendis vaja 76 häält.

Van Agti omas parteis on vähemalt pool tosinat rahvaesindajat, kes mingil juhul ei nõustuks hääletama uute rakettide poolt. Just nende tõttu van Agti lahkuv valitsus ei suutnud asja lahendada.

Parlamendi teise suurema partei, töölispartei juhataja Joop Den Uyl on öelnud, et tema keeldub osa võtmast sellisest valitsusest, mis oleks valmis heaks kiitma rakette.

Inglismaa, Lääne-Saksamaa ja Itaalia on juba nõustunud uusi rakette vastu võtma, aga nad on ainsad. Taani ja Norra on nõustunud nendega põhimõtteliselt.

Nad on siiski algusest peale kinni pidanud nende põhimõtteliseest poliitikast, mille kohaselt nende maa-alale ei asetata tuumarelvi.

Belgia arutleb praegu seda küsimust ja Hollandi sündmused arvatavasti mõjutavad ka nende otsuse tegemist.

Inglise ja Lääne-Saksamaa poolt ei ole olukord veel küllaltki detailselt selgunud. Inglise töölispartei on uutele rakettidele vastu, ja kui nad võidaksid uued valimised Inglismaal, siis võib ka Inglise osa selles küsimuses muutuda.

Siis jääks Lääne-Saksamaa Euroopa põhjapoolsemas osas ainsaks rakettide paigutuskohaks ja liidukantsler Helmut Schmidt on alati öelnud, et ka tema ei kiidaks heaks sellist olukorda.

Bonni valitsuse esindaja on siiski kinnitanud, et Schmidt ei ole vastu rakettide asetamisele „nii kaua kui ka ükski teine riiki need vastu võtab". Bonni valitsus on tõrjunud ka N. Liidu kriitika, kus rünnati Schmidti, et ta pooldab NATO uusi tuumarakettide paigutamisi Lääne-Saksamaale. Bonni esindaja nimetas neid süüdistusi täiesti alusetuks.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7875

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $22.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Poola enne partei kongressi

Need on väga omapärased ja ebaloogilised võtted, milledega N. Liidu poliitikud ja kommunistliku režiimi teoreetikud on asunud Poolas tekkinud tööliskliikumist ja selle ideoloogilisi aluseid atakeerima. Kui Poola tööliste poolt loodud ametiühingu Solidaarsuse pürgimustes on muude taotluste kõrval esile kerkinud ka rahvuslikke momente ja demokraatlike printsiipide rakendamise vajadust, siis üritatakse Moskvas kohe nende taotluste juurteni läbilõikamist ja õigustatakse oma teguviisi selle lihtsa väitega, et Solidaarsuse tegevus on ohtlik sotsialismile-kommunismile.

Neid mõtteid esitab eriti kujukalt ja rõhutatult Moskva televisioonis esinenud N. Liidu kommunistliku partei keskkomitee rahvusvahelise informatsiooniosakonna juhataja Leonid M. Zamjatin, kes läks oma teooriate arendamisel tunduvalt kaugemale kui teised vene kommentaatorid enne teda, süüdistades Solidaarsuse juhte ka rahvusvahelises konspiratsioonis ja juulis Varssavis toimuva Poola kommunistliku partei mineerimise katsetes. Zamjatini ettekandes oli eriti märkimisväärne, et ta sidus Solidaarsuse juhtide tegevuse Lääne-Saksamaaga, mainides, et seal leidub poliitikuid, kellede ambitsioonide hulka kuulub ka nende maade alade tagasi saamine, mis enne Teist maailmasõda kuulusid Saksamaale kuid nüüd on liidetud Poola territooriumiga. Oma sõnavõtu dramatiseerimiseks tõi Zamjatin välja isegi maakaardi ja näitas vaatajatele-kuulajatele neid alasid, millede järele Lääne-Saksamaa nüüd oma käe välja sirutavat. Zamjatinile näis eriti muret tekitavat Lääne-Saksamaa tugev ja hästivarustatud armee, millele ta üritas poliitilise templi pealelöömist, mainides, et Lääne-Saksamaal tõstavad teravalt pead neofashism ja neonatsism.

Partei propagandamees ei osanud seletada, kuidas Lääne-Saksamaal oleks võimalik ära kasutada praegust olukorda Poolas, kuid nähtavasti oli kogu see Saksamaa lugu lanseeritud selleks, et hirmutada poola rahvast ja tembeldada Solidaarsuse rahvuslikult häälestatud juhid natsi konspiraatoriteks, mis on kommunistlikus maailmas surmapatuks. Soola riputamiseks poolakate haavadesse rõhutas Zamjatin eriti, et natsi Saksamaa alustas Teist maailmasõda kallaletungiga Poolale.

Nii Zamjatini kui ka kõigi teiste nõukogude kommentaatorite peamiseks motiiviks Poola sündmuste kommenteerimisel on, et poola töölised tahavad hävitada kommunismi ja selle kavatsuse vastu peaksid kõik Varssavi pakti riigid kategooriliselt välja astuma. Eriti tuleks aga hukka mõista ja vastu astuda Solidaarsuse juhtide kavatsusele Poola kommunistliku partei lõhestamiseks ja eeloleva partei konverentsi õõnestamiseks.

Kõik need mõtted, väljandused ja väited lasevad oletada, et N. Liidu kommentaatorid ja poliitilised teoreetikud lähtuvad väga lihtsast põhimõttest ja põhilisest alusest — Vene mustri järele töötav kommunistlik partei on püha ja puutumatu ning seda ei tohi keegi kritiseerida ega selle asemele midagi paremat kavatseda, luua ega tuua. Mõtlevale inimesele jääb täielikult selgusetuks, miks vene kommunistlikud teoreetikud ei püüa isegi oma partei kaitseks tõendeid ja argumente esitada, vaid tahavad inimesi panna käsu korras parteid austama ja sellest lugu pidama. Venemaal on see sealse ükskõikse ja autoritaarse riigikorraga harjunud rahva juures võimalik, kuid seda ei saa teha teiste rahvaste juures kõige vähem aga Poolas, kus rahvas on uhke oma ajaloole ja kuulsusrikkale minevikule ning ei lase oma vabadust igaveseks alla suruda.

N. Liidu kommunistliku partei juhte häirib Poola sündmuste taustal ilmselt kõige rohkem see sündmuste areng, et suurem osa poola kommunistidest on aru saanud oma eksitusest ning on valmis parteid reformeerima ja teatud määral isegi liberaliseerima, mis meenutab Tshehhoslovakkias toimunud ajaloolisi sündmusi enne punaarmee sissemarssi. Zamjatin vihjas eriti sellele ohule kui ta oma ettekandes mainis, et Poola sündmused võivad viia marksistliku-leninistliku partei revideerimisele Poolas ja sellel on väga tõsised tagajärjed. Poolas toimunud partei järelandmised tööliste nõudmistele vihjavad selgelt Poola kommunistliku partei ridades toimuvatele ümberhindamistele ja Moskva kardab, et need uued mõtted ja ideed, mis julgevad kritiseerida ja isegi atakeerida kommunistliku partei juhtkonna eksitusi, rumalusi, valesid ja tööliste arvel ilusa elu elamist, võivad üle kanduda ka teistesse Ida-Euroopa kommunistlikkudesse riikidesse ning tekitada seal samasuguse liikumise.

Poolas praegu toimuv sündmuste ja poliitilise olukorra areng on kommunismile niivõrd ohtlik, et Kremli poliitbüroo oleks juba ammu andnud punaarmeele käsu Poolasse sissemarssimiseks ja Solidaarsuse likvideerimiseks kui kogu see operatsioon ei oleks seotud suurte ohtudega ja ähvardavate tagasilöökidega. Moskvas on nähtavasti otsustatud drastiliste sammudega oodata kuni juuli keskel toimuva Poola kommunistliku partei kongressini, milleks Kreml on asunud tegema hoolsaid ettevalmistusi, organiseerides kõvakäelist liini pooldavate kommunistide gruppe, kes peavad konverentsil oma sõna maksma pahema ning liberaalid võimult kõrvaldama. Vaevalt need operatsioonid aga soovitud vilja kannavad, kuna asjad Poolas on arenenud juba liiga kaugele ning kogu poola rahvas on jõudnud veenudumusele, et tal on viimane aeg lahti saada valedele ja pettustele rajatud kurnavast klikirežiimist, kes on toonud poola rahvale ainult kannatusi ja viletsust.

K.A.

„Vaba Eestlane" — vabade eestlaste ajaleht!

Juulikuus möödub 37 aastat sõjasuvest, kui lahingud käisid Karjala kannasel ja jäid peatuma Viiburilahe joonele, kus üheks vastupanijaks oli ka eesti vabatahtlike rügement. Pildil näeme üht sõdurit lahe ääres valvepostil, eemal paistab Viiburi linna siluett.

Täna on juttu

Nõukogude teaduse nõrkused

Kuigi põllumajandust peetakse sageli nõukogude majanduselu nõrgemaks osaks, pole see sugugi ainus. Riigi teaduslik uurimistöö, vaatamata sellekohastele propagandafraasidele, pole eriti tugev, kirjeldab olukorda Worldwatch Institute nimeline asutus.

II maailmasõja järel on N. Liit ehitanud suure uurimis- ja arengumasinavärgi. Sel on kasutada praegusel hetkel maailma suurearvulisim uurijate ja inseneride hulk; mõnede arvates investeerib N. Liit sama palju teaduslikule tööle kui USA. Kuid ikkagi on N. Liidu tehnoloogia tunduvalt läänemaailmast järel.

Kuigi lääne asjatundjad on eriarvamisel selle üle, kui suur on vahemaa N. Liidu ja mittekommunistliku maailma vahel tehnoloogias, on tõeliselt selle olemasolu kohta siiski selgeid tõendeid

ja N. Liidu ametivõimud on viimaseil aastail ostnud kaugele arenenud tehnoloogiat mitmest lääneriigist.

Nad on ostnud terveid auto- ja veoautode tööstusi, elektrijõujaamasid, terasetööstusi, diiselmootoreid, mitmesuguseid muid masinaid ja kemikaale. Ostude mõte on ilmselt olnud ajakohastada N. Liidu tööstuse olulisemaid alasid nii kiiresti kui kuidagi võimalik.

Üsna tähtis kaubandusgrupp on olnud näiteks õlipuurimisvahendid, mida hädasti on tarvis kauges Siberis ja Kaspia randade läheduses asetseva õli maapinnast väljatoomiseks.

Ameerika õlispetsialist Arthur Meyerhoff arvab, et N. Liidu õlitehnoloogia on vähemalt 30 aastat läänemaailmast taga.

N. Liidu õliotsijail puuduvad ka sügavas vees puurimiseks vajalikud vahendid.

Ühendriikidel pole muidugi ainuõigust enamarenenud tehnoloogiale ja N. Liit võib saada vajalikke tarbeid teistest lääneriikidest. Huvitav küsimus on siiski, miks on N. Liit teadusele ohverdatud summadele vaatamata nii kaugel taga selliseist igapäevaseist tehnoloogia saavutusist.

Püüdluste puudusest ei näi siiski olevat puudus. Möödunud kolmel aastakümnel on N. Liidu teaduslikud tööjõud kasvanud pidevalt. USA statistikabüroo uurimuse kohaselt on N. Liidu uurijad ja teadlased arvuliselt ülekaalus oma ameerika kolleegidega võrreldes, suhe on rohkem kui kolm kahe vastu.

Kuigi need arvud uurimustest ja arenguks kasutatud jõuvarudest pole täiesti usaldatavad, arvatakse üldiselt, et N. Liidul on üle 3% riigituludest määratud uurimustele vastupidi USA ja muu läänemaailma 2%-le.

N. Liit uhkustab oma eelolemisega mõnel teaduse alal, nagu matemaatika, teoreetiline füüsika ja elektrokeemia.

See nõrkus näib peituvat ideede muutmisel uuteks toodeteks ja valmistusviisideks.

N. Liidu uurimus- ja arenguorganisatsioon on hajutatud ja see on probleemiks. Kui läänemaailma ettevõtted võivad võtta kasutamisele uusi mõtteid ja ideesid juba uurimisjärgus ja arendada neid kogedes kuni lõpliku tulemuseni jõutakse, siis N. Liidu erilised asutused on vastutavad uuendusprotsessi iga astme eest. Bürokraatiat on kritiseeritud N. Liidus. Selles süsteemis on igal asutusel ja ettevõttel üsna vähe võimalusi kinnitada, et nende töö tulemused kannaksid vilja järgmises astmes.

Teine häda on keskses plaanimajanduses. George Washingtoni ülikoolis tõdeti möödunud aastal tehtud uurimisel, et kogu süsteem töötab ülevalt antud käskude järele.

Tulemused lahjenevad, kui need käivad läbi mitme eriarvamisel oleva ametiasutuse, kelle vahel koostööd ei ole,

vaid vastupidi iga aste on valmis võistlema omale parema koha ja preemiate saavutamiseks.

Mitmel põhiuurimisel on N. Liit üldiselt tugev, kuid puudus elektrijõujaamadest on takistuseks. Näiteks on tuumafusiooni ja suurenergiafüüsika alal juhiasend viimaseil aastail siirdunud N. Liidust Euroopasse ja USA-sse lääne teadlastel olevate paremate vahendite tõttu.

Lõpuks arvatakse, et tähelepanu suunamine sõjalisele ettevalmistusele kurnab N. Liidu jõuvarusid sel määral, et tsiviiltehnoloogia areng paratamatult on jäänud teisejärguliseks.

N. Liidu juhtkond on üsna teadlik oma uurimuste ja tehnoloogilise arengu puudusist ja just hiljuti on [illegible] mitmesuguseid uuendusi.

Leonid Brezhnev ütles juba 24. parteikongressil, et tuleb luua arengut võimaldavad eeldused ja tuleb jahti pidada teadlasile ning tehnilistele uuendustele, mõeldes sellega, et jahimaaks saavad olla lääneriigid.

Kuid veel nüüdki 26. parteikongressi eel on paljusid probleeme, mis mõjutavad organiseerimist. On ilmne, et nende lahendamine on raske ja on kindel, et N. Liidu kavandajad ja plaanitsejad pole veel võimelised lähemail aastail neid puudusi kõrvaldama, mistõttu silmad on suunatud arenenud tehnoloogia saamiseks läände.

President Jimmy Carteri poolt maksma pandud tehnoloogia saatmise keelustamine polnud siiski eriti „õhuline" ja USA ärimehed on viinud läbi mitmeid suureulatuslikke operatsioone nende vahendite N. Liitu saatmiseks, mida seal hädasti vajatakse, ka sõjatööstuse uuendamiseks.

Saksa ajakiri Stern väidab:

Lääne-Saksamaa annab Liibüale kaugjuhtimisega rakette

HAMBURG — Lääne-Saksa eraettevõte, mis valmistab rakette, on sõlminud Liibüaga salajase kokkuleppe, mille järgi Liibüa saab omale rakette, mis kannavad lahinglaenguid kuni 7000 km kaugusele, kirjutab Lääne-Saksamaal ilmuv ajakiri „Stern".

Ajakirja andmete kohaselt Münchenis asuv raketikompanii Otrag (Orbital Transport und Raketten AG) on saanud juba ligemale 450 miljonit Saksa marka Liibüalt, kes kavatseb kasutada üle 5,5 miljardi Saksa marka viie aasta jooksul keskkaugete- ja kaugeulatusega juhitavate rakettide ehitamiseks.

„Sterni" artiklis on öeldud, et ka Saudi-Araabia on näidanud huvi Otragi juhitavate rakettide vastu.

Otrag on maailmas ainus eraettevõte juhitavate rakettide valmistamisel,

ja lükkab need teated ägedalt tagasi, mille järele Liibüal oleks võimalus hakata aatomlaenguga varustatud rakette saatma igale poole maailmas.

„Neil naeruväärseil teateil ei ole mingit alust," ütles Otragi tehniline direktor Frank Wukosch juba märtsikuul, mil hakkasid liikuma kuuldused sellesarnasest kokkuleppest ja nimetas neid puhtaks fantaasiaks. Kuuldused hakkasid liikuma selle järel, kui Otrag tegi teatavaks oma proovilaskmised Liibüas asetseval katseväljal Sahara kõrbes.

Otrag sooritas aastail 1977 ja 1978 kolm õnnestunud katset oma rakettidega Zaires asetseval katseväljal. N. Liit protesteeris seekord ägedalt nende katsete pärast ja väitis, et USA katsetab Zaires oma juhitavaid rakette.

Otrag oli rentinud Aafrika südamest peagu Lääne-Saksamaa suuruse maa-ala, kus tal oli kokkuleppe kohaselt „piiramatu õigus tulistada maailmaruumi ja sfääri ükskõik mis laadi rakette."

Olukorrast tingitud rahvusvahelise teravuse tõttu Otrag pidi Zairest lahkuma. Kuid siis pakkus omalt poolt abi Liibüa ja „Stern" väidab nüüd, et seda tehti juba siis, kui Otrag oli alles Zaires. Liibüa praeguse tuumajõuministri Ahdelmaszhied Guadini juhatusel tegutsenud kolmeliikmelise komisjoni poolt, kes külastas katsete piirkonda ja lubas, et Liibüa annaks raha Otragi asumisel Liibüasse.

Kommentaarid

Üle kuu on möödunud ajast kui Torontos peeti koosolek (28. mail), kus otsustati ESTO '84 küsimus lõplikult ja lubati kohesel tööle asuda, kuna aasta on kulunud juba asukohamaa leidmisega seotud probleemidele.

Sel ajal, kui asi oli Austraalia eestlaste käes arutlemiseks ja otsustamiseks, ei teinud keegi aja suhtes märkust, kuna aega oli küllalt, tehti kokkuvõtteid eelmise lõpetamisega. Kui see käesoleva aasta alul anti Vancouveri eestlastele arutlemiseks ja plaanide tegemiseks, leidsid mitmed, et ajaga on väga kiire. Nüüd kui küsimus on Toronto kasuks otsustatud, on jälle tegevusetuseks aega, sest pole karta, et keegi seda enam omale nõuaks ja ise tegema hakkaks. Mõne kuu pärast tullakse jälle koosolekuks kokku ja leitakse, et küsimus on pikkade sammudega edasi läinud.

Teistelt keskustelt nõuti suutlikkuse proovi, kuigi need oma senise eksistentsiga on seda küllaldaselt näidanud. Meil Torontos on suutlikkus iseenesestmõistetav ja see annab ka tegevuse alustamiseks oote- ning puhkeaega: pealegi on meil esimestena kogemusi.

Vancouveri eestlaskonna vastuse ootamisel oli siin märgata närvitsemist, et miks nii kauaks and aega otsustamiseks kuna tahetakse tööle asuda. Nüüdne kasutamata kuu on andnud ainult teadmise, et see asi on Toronto eestlaste käes. See on nagu võit kuhu poole tuli iga hinna eest püüda. Aga pärast kunagest seisakut tõuseb küsimus, kas võideldi ainult selle „võidu" saavutamiseks või taheti tõeliselt tööle asuda, et neid suurpäevi eelmistest parimaiks teha. Järgmiste suurpäevadeni on minna veel 36 kuud, mis on ju pikk aeg.

☆

Lõpetasime just neljapäevase Tallinn Festivali '81. Noorteorganisatsioon oli korraldaja, noored elavamalt kaasaelajad, kava täitjad ja pidutsejad, mida ka vanemad nautisid õhtust-õhtusse. Noored olid võtnud omale suure ülesande ja täitsid selle suurepäraselt. Eesti rahvas sai kokku ja nagu üks Miss Tallinn '81 kandidaatidest ütles, säilitati selliselt eesti kultuuri. Ja kõik on hea.

Ometi jäi oma kava vaadates, mis õhtust õhtusse oli samane, et seda pidanuks nägema ka teised rahvad. Selline sündmuste nädal andnuks võimaluse võõrastele tutvuda eesti kultuuriga ja rahvaga, nagu see kunagi karavanipidustusel ka toimus.

Kui Karavani grupi organiseerijaid „dissidentide" poolt (eriti Riga paviljoni organiseerijad) kritiseeriti, jäid ka eestlased „majanduslikel" põhjustel sellest eemale. Nüüd on lätlased ja teised Karavanipidustuse kriitiseerijad kõik jälle oma paviljonidega Karavanilinnade osalised. Eestlased on jäänud omaette, väljaspoole Toronto etnilist mosaiiki. Tekib küsimus kuivõrd tark see on siinses mitmekultuurilises ühiskonnavormis, kus igaüks peab end ise tutvustama, et selles liikumises temast teadlik oldakse.

Karavan oli ka tänavu edukas ja külastajaid üheksa päeva jooksul üle kahe miljoni, kes elasid kaasa etniliste gruppide kultuurilist isetegevust tutvustavaile sündmusile. Nagu eelmistel aastatel, nii on ka tänavu olnud probleeme Karavani korraldava organisatsiooni ja paviljonide vahel majandamise poolel, kus 15000 Karavani tegelast tunnevad, et korraldava organisatsiooni kontroll üksikpaviljoni üle teeb neile muret. Mõned paviljonid suurte eesmärkidega on paviljoni kasutanud oma äride ja ettevõtete edutamiseks, eriti lennuliinide reklameerimiseks.

Ka poliitiline külg ei jäänud märkamata. Need on nii osavalt paviljoni tegevusse põimitud, et neid on raske kontrollida. Näiteks poolakate Krakov paviljonis oli seinal näitus, kus näidati Solidaarsuse ajaloolisi juuni fotodega verisest löögidest ja Lech Walesast. Tshehhide Bratislavas oli vihjatud venelaste sissetungile 1968. Muidugi ärritasid need mõnda külastajat.

Nende tähelepanekute kõrval on siiski mõttes Tallinn paviljoni uuesti elluäratamine, teades et osavõtt sellest on jäänud ainsaks

(Järg lk. 3)

...entaarid

n möödunud ajast kui
ti koosolek (28. mail),
ESTO '84 küsimus
lubati koheselt tööle
aasta on kulunud ju-
naa leidmisega seotud
e.
kui asi oli Austraalia
s arutlemiseks ja ot-
ei teinud keegi aja
si, kuna aega oli kül-
kuvõtteid eelmise lõ-
Kui see käesoleva aas-
Vancouveri eestlastele
ja plaanide tegemi-
mitmed, et asjaga on
Nüüd kui küsimus on
uks otsustatud, on jäl-
useks aega, sest pole
egi seda enam omale
ise tegema hakkaks.
pärast tullakse jälle
kokku ja leitakse, et
pikkade sammudega

skustelt nõuti suutlik-
kuigi need oma senise
on seda küllaldaselt
eil Torontos on suut-
esestmõistetav ja see
tegevuse alustamiseks
puhkeaega; pealegi on
na kogemusi.
i eestlaskonna vastuse
siin märgata närvit-
ks nii kauaks anti ae-
iseks kuna tahetakse
Nüüdne kasutamata
ud ainult teadmise, et
Toronto eestlaste käes.
võit kuhu poole tuli
st püüda. Aga pärast
isakut tõuseb küsimus,
ainult selle „võidu"
s või taheti tõeliselt
et neid suurpäevi eel-
naiks teha. Järgmiste
i on minna veel 36
ju pikk aeg.

★

e just neljapäevase
ivali '81. Noorteorga-
li korraldaja, noored
aasaelajad, kava täit-
sejad, mida ka vane-
õhtust-õhtusse. Noo-
nud omale suure üles-
sid selle suurepäraselt.
sai kokku ja nagu
allinn '81 kandidaati-
säilitati selliselt eesti
kõik on hea.
oma kava vaadates,
õhtusse oli samane, et
ks nägema ka teised
ine sündmuste nädal
maluse võõrastele tut-
kultuuriga ja rahvaga,
agi karavanipidustusel

vani grupi organiseeri-
ntide" poolt (eriti Ri-
organiseerijad) kriti-
ka eestlased „majan-
hjustel sellest eemale.
tlased ja teised Kara-
kritiseerijad kõik jäl-
ljonidega Karavanilin-
. Eestlased on jäänud
jaspoole Toronto etni-
. Tekib küsimus kui-
e on siinses mitmekul-
ühiskonnavormis, kus
end ise tutvustama, et
ises temast teadlik ol-

li ka tänavu edukas ja
üheksa päeva jooksul
ljoni, kes elasid kaasa
ppide kultuurilist ise-
vustavaile sündmusile.
tel aastatel, nii on ka
probleeme Karavani
organisatsiooni ja pa-
nel majandamise poo-
000 Karavani tegelast
korraldava organisat-
oll üksikpaviljoni üle
muret. Mõned paviljo-
mamaadega on pavil-
ud oma äride ja ette-
miseks, eriti lennulii-
eerimiseks.
iline külg ei jäänud
Need on nii osavalt
gevusse põimitud, et
ke kontrollida. Näiteks
Krakov paviljonis oli
, kus näidati Solidaar-
si juuri fotodega veri-
st ja Lech Walesast.
Bratislavas oli vihjatud
ssetungile 1968. Mui-
id need mõnda külas-

helepanekute kõrval on
es Tallinn paviljoni
äratamine, teades et
est on jäänud ainsaks

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

11. ja 12. juulil
dr. A. Tari, tel. 922-3824

18. ja 19. juulil
dr. R. Pahapill, tel. 921-7777

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Eestlased tänasid Rootsi kuningat

TELEGRAMM 14. 6. 81 TEMA MAJESTEET KUNINGALE:

Seoses Balti riikidest esimese massküüditamise 40. aastapäevaga on küüditatute omaksed ja teised kogunenud leinajumalateenistusele Jakobi kirikusse stop üle 10 protsendi eestlastest lätlastest ja leedulastest küüditati vägivaldselt Siberisse Stalini ajal stop Saadame tervitusi meie maa Kuningale tänades selle eest et balti pagulased on leidnud endale varjupaiga Rootsis stop Meie täname Kõigevägevamat selle eest.

E. KREPP
Eesti Rahvusfondi esimees

Diplomeeritud eesti hobuserautaja

Mati Järve on kutselt kooliõpetaja keskkoolis New Jerseys. Selle kõrval on Mati huvialaks olnud hobused ja eriti hobuserautamine. Sellel alal on ta lõpetanud Arizonas hobuserautamisekooli ja saanud hobuserautaja kutse. Ta oleks võinud saada hobuserautaja koha hipodroomile võidusõiduhobuste eest hoolitsejaks, kuid Mati on jäänud truuks õpetaja kutsele.

Maikuu lõpul oli Bridgetoni ajalehes suur pilt Matist hobuserautamisel ja sellele järgneval pühapäeval demonstreeris ta Cumberland County Historical Society kutsel hobuserautamist ajaloolises Greenwichis. Viimane asub kümmekond miili Bridgetonist lõunasse Cohancey jõe kaldal.

Küsimusele, kui palju maksab rautamine, vastas Mati, et tavaline hind on $30 hobuse kohta, kuid võidusõiduhobuste rautamine on kallim. Hinna sisse kuuluvad ka rauad.

Matil on olemas kogu vajalik sisseseade — sepikoda — alasi mitmesuguste tangide ja haamritega, tulepesa koos lõõtsaga, noad kabjalõikamiseks, terve hulk mitmesuguse suurusega hobuseraudu, naelu jne.

(VES)

Ivar Ivaski artikkel Rumeenia antoloogias

Rumeenias ilmus 1980 antoloogia „Odysseas Elytis iar ca sentiment un cristal", kus on avaldatud ka tõlkeid „Books Abroad'i" 1975. a. sügisnumbris ilmunud Ivar Ivaski sissejuhatusest Odysseus Elytise erinumbrile ja I. Ivaski intervjuu Nobeli laureaadiks hiljem saanud kreeka poeedi Odysseus Elutisega.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

eestlust väljaspoole tutvustavaks vormiks, kus olid ikkagi koos peamiselt eestlased ise, aga kus oli ruumi ka võõrastele, kes tundsid huvi kes need inimesed on, kes Tallinna paviljonilinna on ehitanud ja mida nad oma kultuurist ka teistele inimestele esitavad ning mida nad on kaasa toonud Kanada kultuurimosaiiki. Praegused festivalipäevad olid meile enestele, olid sellistena meeleolulised ja neid tuleb hinnata, kuid jätsid eestlaste nime välja siinsest aktiivsest mitmekultuurilisest ühiskonnast. Kahjuks on selliseid väljajäämisi olnud ka mitmest muust etniliste rahvaste ühisüritusist, kas või äsjasest Dominion Päeva pidustusest.

Pühapäeval, 7. juunil õnnistati Montreali Eesti Ev. Lut. usu Jaani koguduses neli leerinoort. Pildil vasakult: Epp Elizabeth Luik, Linda Ole, õp. H. Laaneots, Tiina Ann Õim, Linda Kannelmäe.
Foto: M. Sultson

„Ehatare" sai katuse alla

Toimus tulevaste elanike arstlik intervjueerimine

Möödunud esmaspäeva õhtul toimus viimane EestiAbistamiskomitee puhkekodusse „Ehataresse" registreerinute intervjueerimine, mis on vajalik, et puhkekodu personalil oleksid kõik võimalikud andmed oma tulevaste hoolealuste kohta. Neli päeva kestnud küsitlemisel täideti vastavad planketid, kus täitjaiks olid dr. J. Roos, puhkekodu peaõde pr. Tamm ja pr. Roos tervishoidlikul alal, kuna lisaandmeid küsitles EAK liige H. Kivi.

„Ehatare" tegevusest andis ajalehele seletuse EAK esimees A. Sepa. Ehitustööd on arenenud jõudsalt ja paar nädalat tagasi sai ehitus katuse alla. See tingib, et ka muus osas tuleb plaanikohaselt edasi minna, kus üheks osaks on tervishoidlike andmete kogumine puhkekodu tulevaste elanike kohta, et neid tulevikus parimalt teenida. Kuigi möödunud esmaspäeval oli viimane intervjueerimise päev, jätkub see edasi ja väljaspool Torontot olijad võivad need paberid lasta kohapeal oma perekonnaarstil täita.

EAK on oma 1981. a. lõpul valmiva puhkekodu „Ehatarega" mõelnud sinna elamaasuvate kaasmaalaste tervislikule heaolule, aga ka seltskondlikule tegevusele.

Viimane asjaolu ongi tinginud praegused küsitlused tervisliku seisukorra kui ka huvialade kohta. Kõigile elanikele tahetakse võimaldada tegevust huviringides vastavalt nende võimetele ja soovidele.

Selline ühiseluvorm ongi oluline. Ka Kanadas on viimastel aastatel hakatud vanemate inimeste tervisele ja heaolule suurt tähelepanu osutama. Kuid arvestades, et vastavate hooldusasutuste ülalpidamine on suurte kuludega seotud,

siis püütakse vanemaid inimesi niikaua kui vähegi võimalik oma kodudes hoida, tuues neile paar korda nädalas toitu, andes toetust kinnisvaramaksude tasumiseks, saates abilisi murukorrastamiseks ning lumerookimiseks.

See lahendab osa majanduslikust murest, kuid jätab vanema inimese üksindusse, kelle ainsaks meelelahutuseks on televiisor ja seltskondlikuks läbikäimiseks kass või koer.

Eestlaste osas suudab ühiskodu asendada veel omakeelset ühiskonda, mis eriti vanemaile eestlasile on oluline. Nii vaatavad paljud praegu ootusärevate silmadega ja tunnetega sügisele vastu, mil läheneb „Ehataresse" sissekolimise päev. Selgunud on siiski, et mõned isikud, kes soovi avaldasid koheselt „Ehatare" valmimisel sellesse asuda, tahavad nüüd jääda ootejärjekorda. Põhjuseks on, et ei suudeta nii tähtsat sammu elus koheselt otsustada, mis varem või hiljem osutub siiski vajalikuks. Kuid A. Sepa arvab, et need isikud, kes ei suuda elu ümberkorraldamist nüüd otsustada, peavad arvestama sellega, et ootejärjekord ei anna neile mingisugust tähtaega sissekolimiseks ja neil tuleb oodata „Ehataresse" asumiseks võibolla aastaid.

„Ehatare" alustab oma tegevust ja võtab esimesed sada elanikku sisse käesoleva aasta lõpul. Kuna osa neist kuuluvad „nooremaisse aastakäikudesse", siis vaevalt on lähemal ajal kohta vabanemas ootejärjekorras olijaile.

A. Sepp peab soovitavaks, et kõik, kes on praegu veel kahtleval seisukohal ja mõtlevad seda teha lähemas tulevikus, teeksid seda siiski kohe ja kindlustaksid endale koha esimestena.

Näiteks võib tuua „Eesti Kodu", mille valmimisel samuti paljud ei arvestanud korterite suure nõudmisega ja praegu, kus hinnad on tõusnud kahekordseks, on osta soovijaid järjekorras mitukümmend.

EAK juhatus tahab eestlastele selgitada „Ehatare" olemust mõnes selletaolises kanada puhkekodus ja korraldab isikuile, kes ei ole tuttavad selletaolise asutusega ning selle tegutsemisviisiga, ringkäigu vastavas kanada asutuses. Soovijail helistada H. Kivile (tel. 466-4813) või J. Hermale (tel. 282-2173) kuni 15. juulini.

Selle ringkäiguga selguksid oma silmaga kõik küsimused, mis uudse elujärguga on seotud. Kuid A. Sepa lisab,

et kuigi „Ehatare" ei ole praegu kavandatud krooniliselt haigetele või nendele, kes vajavad pidevat arstiabi, võib seda tulevikus muuta vastavalt tarvidusele ja tervislikule olukorrale.

Rahvas, kes koosneb maailmast

Ontario kultuuri- ja meelelahutusministeeriumi uuest filmist

Esmaspäeval, 29. juunil demonstreeriti Toronto ajakirjandusele ja mitmekultuurilisel alal tegutsevaile isikuile OISE ruumides esietendusena filmi mitmekultuurist Ontarios. Kultuuri- ja meelelahutusalade minister Reuben C. Baetzi kutsel võttis sündmusest osa üle paarisaja kutsutu.

Minister R.C. Baetz andis filmi eel lühema sissejuhatava tausta filmi saamisest. Ta ütles, et ta usub, et Ontario ühiskond on seotud mitmekultuurilisusega ja kutsutud etnilised ajakirjanikud ning mitmekultuuri alal tegelevad inimesed on kõige teadlikumad sellest, kuna nad on otseselt selle aktiivsusega seotud. Seda hõlmab film „We are the World" (Oleme maailm).

Minister R.C. Baetz lisas, et ministeerium vajab meediumi abi selle sõnumi levitamiseks. Film on tehtud ministeeriumi poolt ja on esimene selles seerias, mis näitab Ontario valitsuse mitmekultuurilist poliitikat.

Audiovisuaalne meedium on mõjukam kui varem kasutusel olnud plakatid ja näitab populaarsel viisil mitmekultuurilisuse mitmekülgsust, erirahvuste kultuure, samasuguseid ja erinevaid kultuurisümptome.

See annab arusaamise ja mõistmise oma kaaskanadalastest, kellega koos töötame. Film „Oleme maailm" tahab käsitleda seda probleemi.

Järgnevas 18-minutilises filmis on näitleja Bruno Gerussi teadustajaks, kus tuuakse kaleidoskoopilises kirevuses ja rütmikuses pilte üksikuist rahvaist, alates originaalsete kanadalastega indiaanlastega, prantslastega ja minnes kord-korralt lähemale tänapäevasele üha kirevamaks muutuvale ühiskonnamosaiigile laulus ja tantsus, mille vahel on ka tagasivaateid neile sündmusile, mis rahva nende oma kodupinnast lahti rebis ja Kanadasse tõi uut kodu ning varjupaika rajama.

Õnnetusi paadisõidul ja ujumisel Eestis

Koos suvega tulevad kodumaal jälle õnnetused paadisõidul ja uppumised. Tänavu on juunikuu keskpaiguks uppunud Narva merel ehk veehoidlal juba 9 inimest, neist 6 purjus paadisõitjat.

Kaks meest laenasid Mustajõelt mootorpaadi, et sõita Eesti Elektrijaama juurde. Vana tüüpi plekkpaadile „Kazanka" pandi külge 25 hj võimsusega päramootor. Mehed sihtkohta ei jõudnud, kuid mõni päev hiljem leiti veehoidlalt tühi paat. Narvalane V. Belovetski ostis endale Kulgul mootorpaadi. Ostu tegemisel oli ka sõber kellega koos tehti liikusid. Purjuspäi kavatseti Kulgult sõita Eesti Elektrijõujaama sadamasse. Sõit lõppes traagiliselt, mõlemad mehed uppusid.

Ka ujumisel on tänavu juba 17 inimest leidnud märja haua.

Mitu uppumist on põhjustanud asjaolu, et ei arvestatud enda tervislikku seisundit, hinnati oma jõudu üle, ujuti ohtlikes kohtades või mindi vette purjuspäi.

Emajõkke sukeldus otse keelusildi all 39-aastane purjus mees. Kaldal oli naine väikese lapsega. Abikaasa keelas küll, kuid vintis mees sellest ei hoolinud. Ta uppus.

Tõrvas Õhne jõe ääres, purjutasid kaks sõpra. Teine neist, 39-aastane E. Kurel kuraasitas, et ta võib viibida veel all vähemalt 2 minutit. Tegelikult jäi ärpleja vee alla 24 tunniks, kuni tuukrid laiba välja töid.

Pärnus uppus akvalangiga ujumisel 20-aastane noormees. Selgus et tal polnud selle vahendi tarvitamiseks praktilisi oskusi ega teoreetilisi teadmisi. Hiljuti uppus Anne kanali ujumiskohas 22-aastane noormees. Talvel oli jääle veetud liiva ja lasti see lihtsalt põhja sulada, tekitades kanalipõhjas ebaühtlaseid liivamägesid.

Apell

eestlaste, lätlaste ja leedulaste esimese massküüditamise 40. aastapäeva puhul

Eesti, Läti ja Leedu saatus otsustati natsistliku Saksamaa ja Nõukogude Liidu vahelise mittekallaletungilepingu salajase protokolliga 23. aug. 1939.

Selle kokkuleppega loovutati Soome, Eesti, Läti ja Ida-Poola sovjeti mõjupiirkonda kuuluvaiks. Poola vallutamise järgi muudeti seda kokkulepet 28. septembril ja laiendati salajase lisaklausliga Nõukogude Liidu sfääri ka Leedule. See pakt andis Hitlerile vabad käed II maailmasõja alustamiseks ja võimaldas Nõukogude Liidul vägivaldselt okupeerida ja annekteerida kolm Balti riiki. Nõukogude sõjajõud okupeerisid Eesti, Läti ja Leedu ning Bessaraabia juunis 1940.

Balti rahvad olid vabas maailmas esimesed, kes kogesid sovjeti kommunismi tõelist nägu. Rakendades rahvamõrva Balti riikides, on Nõukogude Liit süstemaatiliselt teostanud terrorit ja massküüditamisi Bal'ikumist Siberisse.

Esimene nõukogude okupatsiooniperiood juunist 1940 kuni juunini 1941 oli punase terrori aastaks. Arreteerimised algasid otsekohe võimu ülevõtmise järgi juunis 1940. Tuhanded inimesed mõrvati.

Esimesed massküüditamised toimusid Eestis, Lätis ja Leedus juunis 1941, umbes nädal enne Saksamaa rünnakut. Need olid hoolikalt ette valmistatud. Nõukogude Liit otsustas likvideerida, küüditada ja hukata balti rahvaste juhtivad tegelased, aktiivsed ja silmapaistvad isikud nende rahvuslikus elus ja sajad tuhanded süütud inimesed.

Sarnased ulatuslikud massküüditamised toimusid ka pärast seda, kui Nõukogude Liit uuesti okupeeris Baltikumi 1944. Küüditatute koguarvu ajavahemikus 1941—1952 arvestatakse umbes 670.000-le eestlasele, lätlasele ja leedulasele, kes viidi Balti riikidest Siberisse ja kelle asemele toodi üle miljoni venelase.

Massküüditamisi on toimunud eranditult kõigist Ida- ja Kesk-Euroopa maadest nõukogude võimu all. Sajad tuhanded süütud inimesed kannatavad ja nälgivad veel täna nõukogude orjalaagreis. Need on faktid, mida ei saa eitada.

Leedulased, lätlased ja eestlased vabas maailmas meenutavad täna hardumusega traagilist tähtpäeva, millal Nõukogude Liit 40 aastat tagasi sooritas balti rahvaste esimese massküüditamise Siberi orjalaagreisse. Me ei saa ka unustada nende rahuarmastavate õnnetute maade inkorporeerimist Nõukogude Liitu.

Tuginedes eeltoodule pöörduvad allakirjutanud, vabas maailmas viibivad ida- ja kesk-euroopa rahvaste esindajad ning nende rootsi sõbrad maailma südametunnistuse poole.

Me palume tungivalt, et Nõukogude Liidu poolt sooritatud terror ja rahvamõrv meie kodumaadel mõistetaks teravalt hukka. Me nõuame rahvusliku ja usulise surve lõpetamist Nõukogude Liidus ja Ida-Euroopa maades; samuti nõuame rahvamõrva-konventsiooni ja LRO inimõiguste ülddeklaratsiooni respekteerimist. Me pöördume valitsuste ja organisatsioonide poole kogu vabas maailmas ja palume neid anda kõike võimalikku tuge meie nõudmistele.

Stokholmis juunis 1981.

E. KREPP
Eesti Rahvusfondi esimees
K. GRAUFELDS
Läti Rahvusfondi esimees
V. VILKENAS
Leedu Ühingu esimees
H. MALINOWSKI
Poola Põgenikenõukogu Rootsis esimees
A.REZSÖFI
Vabade Ungarlaste Keskühingu Rootsis esimees
W. PATEK
ACEN Delegatsiooni Rootsis esimees
HAGARD
Balti Komitee esimees

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$38.—	$42.—
Poolaastas	$21.—	$23.—
Veerandaastas	$11.—	$12.—
KIRIPOSTIGA		
Kanadas:		USA-s:
Aastas	$61.—	$67.—
Poolaastas	$33.—	$35.50
Veerandaastas	$17.—	$18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $76.—, poolaastas $38.—, veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 50 centi
Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"
Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „........ 19.... Tellimise katteks lisan $ .... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).
Nimi ....
Aadress ....

RASKE HAIGUSEGA VÕIDELDES LAHKUS IGAVESSE ELLU
MEIE ARMAS ABIKAASA, ISA JA VEND

ANTS ERIC KERSON

Sündinud 24. märtsil 1918 Valgas
Surnud 1. juulil 1981 Torontos

Sügavas leinas

abikaasa STELLA
tütred NORA-MALL ja RIVA-MARIS
õde HEDDA perekonnaga

„. . . ja ma jään Jumala kotta eluajaks."
Psalm 23

KAUAAEGSET JURIIDILIST NÕUANDJAT
LUGUPEETUD ADVOKAATI

ANTS KERSON'it

mälestab leinas

EESTI ABISTAMISKOMITEE KANADAS

LAHKUNUD NÕUKOGU LIIGET JA SEKRETÄRI

ANTS KERSON'it

mälestavad leinas

TARTU COLLEGE NÕUKOGU ja JUHATUS

ARMAST SUGULAST

ANTS KERSON'it

mälestavad kurbuses

LYA ja KUNO SERMAT
EDA ja HANS EINER
ERIKA TALLMEISTER
perekondadega

LAHKUS MEIE ARMAS ÕDE

MAGDA KUUTAN

Surnud 1. juulil 1981 Torontos

Mälestavad kurbuses

AGNES perekonnaga Torontos
ÕED perekondadega Eestis

LUGUPEETUD

ANTS E. KERSON'it

mälestavad kurbuses

TOIVO H. MARK
ESTOMARK REALTY LIMITED PERSONAL

UNUSTAMATUT ARMAST SÕPRA

ANTS KERSON'it

mälestavad sügavas kurbuses

INGRID ja EINAR HEINMAA perekonnaga

ARMAST

ANTS KERSON'it

mälestavad leinas

SIGRID ja ERVIN VARAMÄE
LIA ja JAAK REICHMAN ning pojad —
JAAK, PEETER ja MARK

Endist mitmekordset RVN ja EKN Valimiste Peakomitee esimeest ja RVN esimese koosseisu juhatuse liiget

ANTS KERSON'it

mälestab leinas

EESTLASTE KESKNÕUKOGU KANADAS

Armast relvavenda

ANTS KERSON'it

mälestab

SOOMEPOISTE KLUBI TORONTOS

ANTS KERSON'it

mälestavad leinas

HEINO ja REET KASAK
GUIDO ja ÕNNE LAIKVE

Armast sõpra ja võitluskaaslast

ANTS E. KERSON'it

mälestavad sügavas leinas

ILMAR HEINSOO perekonnaga
KALJU JÕGI perekonnaga
HARRY TAMMSALU perekonnaga
HARJO TARI perekonnaga
ARVED VIIRLAID perekonnaga

Armast koolivenda

ANTS KERSON'it

surnud 1. juulil 1981 Torontos

mälestab sügavas leinas

H. TREFFNERI GÜMNAASIUMI VILISTLASKOGU

Lahkus meie kauaaegne sõber

ANTS KERSON

Mälestavad leinas

VAIKI ja ROMAN TOI
INGA ja ANTS TOI
RIINA ja RUDOLF LIPP
TIINA ja UDO LEPPIK

Nooremleitnant

Ants Eric Kerson'it

mälestab

EESTI OHVITSERIDE KOGU KANADAS

PEEL CHAPEL 2180 Hurontario St., 279-7663

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7954

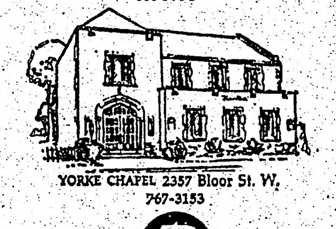
YORKE CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED

Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset tähelepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures

KIRIKUD

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488.
VABADUSE KUULUTUSE"
raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 12. juulil kell 11.00 hommikul vabakoguduste SURNUAIA-PÜHA JUMALATEENISTUS York kalmistul.

Kell 6.00 õhtul KUULUTUSKOOSOLEK, kõneleb K. Raid.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill, Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 11. juulil kell 3 p.l. VABAÕHU JUMALATEENISTUS perekond Lodu talus, Udoras. Külalistena perekond Laur Rootsist.

Pühap., 12. juulil kell 11 homm. VABAKIRIKUTE SURNUAIAPÜHA JUMALATEENISTUS York kalmistul, Sec. N.

Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS kirikus. Aldor ja Allan Laur, laulugrupp „Laurid".

Teisip., 14. juulil kell 7 õ. PALVEÕHTU.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 12. juulil JUMALATEENISTUS kell 6 õ. Teenib Usuteadusliku Instituudi lõpetaja, kand. Albert Roost.

Pühap., 19. juulil koguduse väljasõit praost Emanuel Lepiku tallu. JUMALATEENISTUS kell 12 p. Võimalus ilusas looduses jalutamiseks, ujumiseks ja tennise mängimiseks. Teejuhised ilmuvad järgmise nädala lehes.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS
Kirik: Redeemer Luteri kirik, (Bloor ja Indian Rd.)
Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Tortnto M4S 1J2. Tel 483-2478 ja 1-527-0410.

Pühap., 12. juulil kell 11.00 kalmistupüha SUTTONI kalmistul, laululehed.

Pühap., 19. juulil kell 11.00 KALMISTUPÜHA York kalmistul Sec. N ja kell 11.45 Sec. 16. Laululehed.

Õpetaja kõnetunnid: igal neljapäeval kell 18.00—19.30 omas kodus. 501 Davisville Ave., Toronto ning igal esmaspäeval kell 18.00—19.30 Hamiltoni kiriklas, 3 Mapleside Ave., Hamilton, tel.: 527-0410.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto M4N 1L8, tel. 483-4103

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 12. juulil kell 11 hommikul.

ÕPETAJA KÕNETUNNID: teisipäeviti ja neljapäeviti kell 6—8 õhtul. Muul ajal kokkuleppel.

Hiljutine Usuteadusliku Instituudi avamise jumalateenistus toimus Peetri kirikus, kus see ka neli aastat tagasi algas. Pildil esireas vasakult O. Pint, V. Reio, dr. A. Võõbus, praost O. Puhm, dr. R. Toi ja W. Taal, ülemises reas H. Kivi, T. Tralla, P. Kiive, V. Kaldma, J. Nõmmik, P. Maidre, A. Troost, Ilse Võõbus, K. Pinna, A. Tork ja E. Järvet. Foto: Vaba Eestlane

Pagulaskirikul halvad vahekorrad Rootsi kirikuga

Peapiiskop K. Veemi jutuajamine Rootsi päevalehele

STOKHOLM (VE) — Stokholmis ilmuv sõltumatu kodanlik ajaleht „Svenska Dagbladet" avaldas 15. juunil jutuajamise EELK peapiiskop Konrad Veemiga, keda oli usutlenud lehe reporter Björn F. Hansen. Neljal veerul toodud artikli pealkirjaks oli „Eesti peapiiskop küsib: Kas ma olen kujunenud segavaks teguriks Rootsi kirikule?"

Jutuajamise kestel kinnitab peapiiskop:

„Näib, et ma olen kujunenud segavaks teguriks Rootsi kirikule. Mul on tänapäeval mulje, et Rootsi kirik näeks kõige meelsamini, et Eesti kiriku juhtkond lahkuks Rootsist ja koliks mõnele teisele maale."

„Svenska Dagbladet ütleb, et Eesti pagulaskirikul on seitse praostkonda: Rootsis, Lääne-Saksamaa, Inglismaal ja Kanadas igaühes üks, Ühendriikides kaks ja Austraalias üks. Rootsi praostkonnal on 12 kogudust ja umbes 17.000 liiget.

„Kui meie tulime siia Teise maailmasõja ajal ja pärast seda, võttis Rootsi kirik meid vennalikult vastu," jatkas peapiiskop Veem.

Alguses oli tolleaegne piiskop Johan Kõpp Rootsi peapiiskopi külaliseks ja teised Eestist tulnud õpetajad hakkasid töötama Rootsi kirikus. Siis ei olnud veel Eesti pagulaskirikut. Eesti kirik rekonstitueeriti paguluses alles 1958. Eestlaste jumalateenistused Rootsis olid alanud täiesti spontaanselt.

Eesti vaba pagulaskiriku kohta on maksev kirikuseadus, mis Eesti territooriumil oli 1944. aastani ja mis pärast seda muutunud poliitiliste olude tõttu kaotas seal oma maksvuse.

Umbes 40 aastat on nüüd möödunud sellest kui eestlased tulid Rootsi ja Rootsi kirikurahvas võttis eesti õpetajad vendadena vastu.

Pärast seda on pilt muutunud, vahekorrad ei ole enam sama head.

Peapiiskop Veem ütleb, et tal on praegugi väga head suhted rootsi õpetajatega, kuid ta seletab samaaegselt, et ta ei ole enam populaarne Rootsi kiriku juhtkonna juures, et ta on koguni kujunenud segavaks teguriks.

Ta ütleb, et „Vår Kyrka", Rootsi kiriku juhtiv ülemaaline ajakiri, avaldab ebaõigeid andmeid olude kohta Balti maadel ning et Eesti kirik tunneb end väljatõugatuna ökonoomilisest seosest.

Ta toob selle kohta ka näite. Rahvusvaheline kiriklik ajakiri andis mõni aeg tagasi valeandmeid Balti maade kohta. Ajakirjas öeldi, et aastatel 1919—1940 põgenesid paljud eestlased, lätlased ja leedulased välismaale ning asutasid pagulaskirikud.

„Just nondel aastatel olid Balti maad vabad ja suveräänsed riigid ja seal kujunesid tugevad rahvakirikud", rõhutab peapiiskop.

Ta näitab siis Vår Kyrkat" nr. 7/1981, kus tuuakse uuesti need andmed.

„Massiline põgenemine ja pagulaskirikute tekkimine algasid alles pärast aastat 1940," toonitas peapiiskop Veem.

Kirikute Maailmanõukogu ja Luteri Kirikute Maailmaliidu taoliste organite poolt välja antavate ajalehtede ja ajakirjade informatsiooni kasutatakse kirikutes eestpalvete aluseks.

Niisuguse informatsiooni tulemuseks on, et isegi valesid antakse edasi eestpalvetes, tähendas ta.

1975. aastast alates on aktiivne informatsiooni levitamine tähtis osa meie tegevuses, jätkas peapiiskop.

„Ta leiab, et Rootsi välispoliitilised seisukohavõtud on põhjuseks, miks Eesti pagulaskirik on kujunenud segavaks teguriks Rootsi kirikule.

„Rootsi on tegelikult kiitnud heaks N. Liidu vallutused Balti maadel. Rootsi kirik peab kinni välisministeeriumi joonest oma välispoliitiliste sammude juures. Mitte kristlikud vaid poliitilised väärtused on tänapäeval mõõduandvad Rootsi kirikule nii palju kui asi puudutab Eesti pagulaskirikut," väidab peapiiskop.

Informatsioonitegevus haarab ka olusid Eestis.

„Kirik Eestis, mida juhib peapiiskop Edgar Hark, töötab rasketes tingimustes. Ma saan täielikult aru nende olukorrast," ütleb peapiiskop. „Jumalateenistused on lubatud, on võimalik olla kristlane Eestis. Kuid kui inimesest saab tunnustav kristlane, tekivad raskused tegelikus elus."

Hiidlaste lõkketuli loitis

Laupäeval, 27. juunil kogunes Simcoe järve äärde perekond Piilide suvituskrundile üle 170 jaanitulelise, kelledest üle ootuste olid peaaegu pooled noored, ehk nn. uus generatsioon. Piduliste hulgas oli ka kaugeid külalisi — üks proua Austraaliast ja neli peolist Rootsist, viimased kuulusid „Hämariku"-plaadi tegijate hulka. Kogu ilusat suvepäeva ja lõbusat tegevust jäädvustas vistavisioonis Tobias Leis ning peolised võisid juba sealsamas näha äsjajuhtunut värvilises televiisoraparaadis.

Juba lõuna ajal hakkas kogunema jaanipäevalisi peoväljakule, mis lõhnas värskelt niidetud ja koristatud heinast. Kaunis suvepäev oli meelitanud välja rohkesti rahvast, nii ligidalt kui kaugelt. Simcoe järve loodekaldal, Orillia ja Oro „valdades" on paljudel kaasmaalastel suvituskrunte ja suvilaid, kelledest domineerivalt hiidlasi. Nii tuntakse end pidevalt kodumaises õhkkonnas ja sõprade ringis.

Päevase tegevuse hulka kuulus ka seekord võrkpallivõistlus, mis peeti Orillia ja Oro meeskondade vahel. Orillia meeskonna kapteniks ja organiseerijaks oli Toomas Vanaselja, kuna Oro meeskonna kapteniks oli Peeter Kaju. Elmwood Co. rändkarikas langes seekord Orillia meeskonnale, pärast tihedat ja tasavägist mängu.

Päeva lustakam osa koosnes nn. rahvamängudest, millede juhatajaks ja läbiviijaks oli Killamängude '81 programmijuht Anne Liis Tüll, kes koos teiste Killamängude juhatusliikmetega olid käinud Moonstone'is olukorra kohta informatsiooni hankimas. Nii peeti ka kohapeal väike juhatuse koosolek, millest võtsid ka veel osa J. Vihma, L. Puurits, H. Mürk, E. Kungla ja E. Pihlberg.

Suurima menu nii mängijate kui ka pealtvaatajate hulgas saavutas „hiiu hoki" ehk „sea auku-ajamise" mäng, mida vilunult õpetas Leander Üksik. Lõbu ja nalja pakkus ka „kotijooks" ja köievedu. Viimast peeti noorte ja vanade meeste vahel ning naiste ja neidude vahel. Kõik põnevad mängud ja tegevus korjati vistavisiooni lindile, mida juba mõni hetk hiljem oli võimalus näha aparaadist.

Nagu alati olid perenaised valmistanud peoliste kõhurõõmuks nii suppi kui makke ja kohvi kookidega peale. Perenaisteks oli seegi kord Hiidlaste Seltsi naisring.

Lõkke ääres ütles avasõna Hiidlaste Seltsi esimees Edgar Liik ning soololaule esitasid Kristina Greenbaum ja Andres Mets. Pillimeestena toimisid Allan Liik, Mart Reigam ja Ilmar Sambla. Hoogsate ja nooruslike laulude paelus istuti kuni koidikuni lõkke ümber.

15. Metsaülikooli kursus

15. Metsaülikooli kursus toimus juunikuu viimasel nädalalõpul Ameerika Ühendriikide idarannikul Oneida järve lähedal asuvas permanentses suvelaagris. Kursus toimus senisest erinevas vormis, olles sisuliselt nõupidamine metsaülikoolide liikumise kohta. Osavõtjaid oli 26, nende hulgas kaks esindajat Austraalia Metsaülikoolist.

Kursusest osavõtjad arutasid neli päeva kogu eestluse arengut ja praegust olukorda ning mida võiksid metsaülikoolid sellele pakkuda. Leiti, et MÜ liikumine on endiselt vajalik, kus eesti teadlased eesti keeles kogu eestluse asju võivad vabalt arutada.

Kursus oli hea ettevalmistus järgnevale MÜ-le, mis toimuks kavakohaselt 1982. aasta augustis jällegi Kotkajärvel.

Üheks keskseks ettekandeks oli W. Rand'i ettekanne globaalsest ehk ülemaailmsest eestlusest, mis avaldatakse ka järgmises „Manas".

Vanu rahasid ja postmarke salaja Eestist Soome

HELSINGI — Mitmetesse sadadesse tuhandetesse Soome markadesse tõusev harukordne salakaubitsemine N. Liidust tuli avalikuks Helsingis, kui toll leidis Tallinnast tuleva mehe reisikohvrist paarkümmend kilogrammi vanu rahasid, medaleid, postmarke ja kirjaümbrikke.

Toll konfiskeeris esemed kohe ja 45-aastane välismaalasest mees arreteeriti ülekuulamiseks. Mehe korterist Helsingist leiti veel rohkesti eelfilatelistilisi, filatelistilisi ja numismaatilisi materjale ning 80 vene ikooni. Samas tulid avalikuks mehe sidemed ühe Helsingi äriga, kus kaubeldakse vanade rahade ja medalitega. Ka äris konfiskeeriti mehe poolt varem sinna viidud rahad, medalid ja postmarke. Mees oli asunud Helsingis juba kaks aastat ja tegutsenud antiikalal.

Salakaubitsemist uurivad tollivalitsuse ametnikud. Tollivalitsuses on mehe poolt veetud numismaatilist ja filatelistlikku materjali kogunenud lähemale 300 kilo.

Konfiskeeritud on medaleid, ikoone, ümbrikke, postkaarte ja sadu tuhandeid postmarke, mis on aastate jooksul salaja Soome toodud.

Salakaubitsemise vastu tunneb huvi ka Soome maksuamet, et kas sellega on seotud ka võimalikke tulumaksust hoidumisi.

Konfiskeeritud kaubad on peamiselt vene, aga nende hulgas ka muude Euroopa riikide omad. Veel ei ole teada, kas kõik materjalid on pärit Eestist või on neid hangitud ka mujalt N. Liidust.

9 noort lõpetasid rühmajuhtide kooli

Jaanipäeva nädalalõpul avati Kotkajärvel käesoleva suve skautlikegaidlike laagrite hooaeg. Esimeste pääsukestena kogunesid juba neljapäeva hilisõhtul malevate laagrialadele selleaastase rühmajuhtide kooli kasvandikud: 6 poissi ja 3 tüdrukut. Talve jooksul linnas õpitud teoreetilised skautlikud tarkused kuuluvad laagris praktilisele rakendamisele.

Kolme päeva jooksul ülitoreda ilmaga õppisid noored juhid, kelledest võivad kujuneda mitte ainult noorteorganisatsioonide tulevased edasiviijad, vaid ka meie rahvusgrupi elu edasikandjad, mitmeid teadmisi. Nii oli kavas rida loenguid koos praktiliste demonstratsioonidega kaardist, kompassist, laagri hügieenist, rivist ja lippudest, esmaabist, matkadest, spordist, mängudest, toitlustusest, mereskautlusest, distsipliinist, metsatarkusest ja muust.

Õhtuti toimusid lõkked kursuslaste juhtimisel ning pühapäeva hommikul jumalateenistus.

Laagrisolijad olid jagatud kahte salka, kes toitlustasid endid iseseisvalt. Laupäevaõhtune söök oli eriliselt valmistatud igaühe enda poolt. Koosnes eel-, pea- ja magustoidust. Valmistati ajalehepaberiga isoleeritud tinapaberist pakendites hõõguvatel sütel. Sellise keetmisviisi kasutamine on otstarbekohane matkadel.

Laagrit juhtis skautmaleva õppeala juht skm. Jaan Lepp, abiks oli ngdr. Siiri Lepp gaidmalevast. Laaris viibis veel maleva abijuht skm. Ervin Aleve. Loengud olid Kalevi lipkonna mereskautide rühma „Vambola" vanemalt skm. Raul Olo ja maleva spordijuhilt nskm. Jaan Roos (viimane loeng lektori eemalviibimise tõttu oli helilindil).

Laagrist võtid osa ja lõpetasid seega rühmajuhtide kooli kursue järgmised juhid: Gaidmalevast: Merike Lainevool, Vivian Oder, Eva Tigane. Skautmalevast: Peeter Jeeger, Peeter Kivioja, Ravo Lainevool, Kalle Lüdig, Mihkel Sadul, Arnold Tralla.

Südamlik tänu kõigile sõpradele, kes minu unustamata armsa abikaasa

JOHANNES VILUMETS'a

kirstupanekust ja matusetalitusest nii rohkearvuliselt osa võtsid ja tema viimsele teekonnale saatmist rohkete lilledega kaunistasid.

Eriline tänu praost E. Lepik'ule südamliku kõne ja troosti eest, organist dr. R. Toi'le, kiriku laulukoorile ja solist pr. E. Väli-Toompuu'le, koguduse nõukogu esimees hr. A. Vällik'ule, Toronto Eesti Võitlejate Ühingule lipuvalve ja järelhüüde eest hr. H. Kivi'le ning Ratsarügemendi esindaja hr. A. Lehari'le ja Pensionäride Klubi esindaja hr. Tael'ile järelhüüete eest.

Abikaasa VERA

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director
733 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

MÜÜA
täiemõõduline ehituskrunt,
22.000 ruutjalga SEEDRIORUL
Hind kokkuleppel
Helistada „Collect" igal ajal
(416) 562-4247

Paljud eestlased majaomanikud ei tea,
et teen igasuguseid raud- ja puuaedu
kruntide ümber.
B. RISTIMÄGI, tel. 759-6424

Kolimine
•
J. KRULL
•
Wilcox Lake Sauna
PEREKONNA SAUN
464 Sunset Beach Rd., P.O. Box 460
Oak Ridge, Ontario L0G 1P0.
•
Tel. 773-0497

Viisid ja sõnad: RENE UFER
Uus heliplaat
VAHELDUS
Kaastegev: alt **Lilian Treiberg.**
Sisu: Vaheldus, Rulett, Baaridaam, Ütle lind, Kesköine arm, Pruunid poisid, Põhjamaa neiu, Kaluriema, Armukiir, Las Vegas, Vaid illusioon. **Hind $10.00**
Rekalla Records
Box 45941
Westchester Station
Los Angeles, CA. 90045 U.S.A.

SPORT

Spordiuudiseid kodumaalt

Kergejõustikukoondiste võistlustel Sotshis jooksis N. Liidu koondise treenerite soovitusel kaasa ka eestlane Toomas Turb, kes 10.000 m saavutas esikoha ajaga 28.18,0. Jooksja endine parim aeg oli 28.40,5.

☆

Käärikul toimunud mitmevõistluse meistrivõistlustel tuli kümnevõistlustel meestest esikohale Toomas Suurväli 7213 punktiga. Naiste seitsmevõistlustes tuli esikohale Ulvi Noot 5147 punktiga.

☆

Kishinjovis peetud kergejõustikuvõistlusel jooksis Raivo Mägi 800 m ajaga 1.50,4 ja 400 m 49,1-ga. Jaan Lehtsi 400 m 49,8 ja 400 m tõkkejooksus 53,5. Tarmo Valgepea hüppas kõrgust 2.10, Rein Sokk teivast 4.50.

☆

Kadrioru staadionil toimus „Kalevi" kehakultuuriühingute kergejõustikuvõistlused. Parimad tulemused saavutasid Tarmo Valgepea kõrgushüppes 2.18 ja Arne Kutsar odaviskes 73.06.

☆

Toompargi staadionil peetud heitjate-tõukajate võistlustel heitis Elju Kubi ketast 62.76, teiseks jäi Helgi Parts 59.88, kolmandaks Anne Salak 51.16, kes on eesti naistest kõigi aegade neljas 50 m piiri ületaja. Kuulitõukes oli parim H. Parts tagajärjega 17.23, teine E. Kubi 14.24.

Meeste võistlustel oli tugevam ala kuulitõuge. Enn Rohula tõukas 18.74, teine Heino Sild 18.20, kolmas Väino Pärtel 14.57. Kettaheites heitis V. Pärtel 51.10, R. Raehel 50.48, I Orav 48.94. Vasaraheites said kolm meest üle 60 m piiri: 1) Eero Lapp 61.30, 2) Toivo Martsenkov 60.90 ja 3) Aivar Räni 60.54.

☆

Tallinnas peetud transportettevõtete kergejõustikuvõistlusel olid paremad tulemused: Heino Sild kuulitõukes 18.42, Helgi Parts kettaheites 58.92, Kalev Martsepp ja Heiki Kask kõrgushüppes 2.13, Allan Elerand 2.00, Aare Kärner kaugushüppes 7.20 ja Kaie Kivi 5.29.

Spordimärkmeid

30-aastane portugaallane Fernando Mamede jooksis uue Euroopa rekordi 10.000 m ajaga 27.37,7, mis on 14 sekundit parem Miruts Yifteri kuldmedali ajast Moskva olümpiaadil. F. Mamede, kes purustas Brendan Fosteri nimel olnud Euroopa rekordi, on olnud rahvusvahelistel spordivõistlustel juba kümneid aastaid. Ta oli esimest korda rahvusvahelisel suurvõistlusel 1971. a. Helsingi Euroopamängudel, kuid kümne aasta jooksul on tal alati olnud suurtel võistlustel ebaõnn ja alati viimasel hetkel. Mamede ajad on siiski tugevad, 5000 m ta tegi oma rekordi Stokholmis ajaga 13.17,76. 10.000 m maailmarekord on keenialase Henry Rono nimel ajaga 27.22,5.

☆

Poolatar Lucyna Langer jooksis Lääne-Saksamaal maailma tänavuse tippaja naiste 100 m tõkkejooksus ajaga 13,04. Samal võistlusel inglanna Tessa Sanderson viskas oda 68.86.

☆

Shveitslane Daniel Nipkow laskis Suhlis, Ida-Saksamaal uue maailmarekordi väiksekaliibrilisest püssist. Tulemus on 1178 silma ja see on viis silma parem kui venelase Viktor Vlassovi nimel olev maailmarekord, mis tehti Moskva olümpiamängudel. Laskmise maailmarekordid kinnitatakse ainult neil tulemustel, mis on saavutatud olümpiamängudel või maailmameistrivõistlustel.

☆

Schwechatis, Austrias peetud kergejõustikuvõistlustel hüppas leedulanna Margareta Butkiene kaugust 6.40, tema kaasmaalane Laima Baikauskaite jooksis 1500 m ajaga 4.17,4, läänesakslanna Ingra Manecke heitis ketast 63.10. Teivashüppes ületas möödunud aasta olümpiamängude kuldmedalimees poolakas Wladyslaw Kozakiewiecz sel kevadel esmakordselt 5.50.

☆

Berliinis toimunud kergejõustikuvõistlustel saavutas kuulitõukes ida-sakslannast olümpiavõitja Ilona Slupianek 21.27, mis on tänavu maailmas tippmargiks, teiseks jäi idasakslanna Helena Knorsheidt tulemusega 20.83.

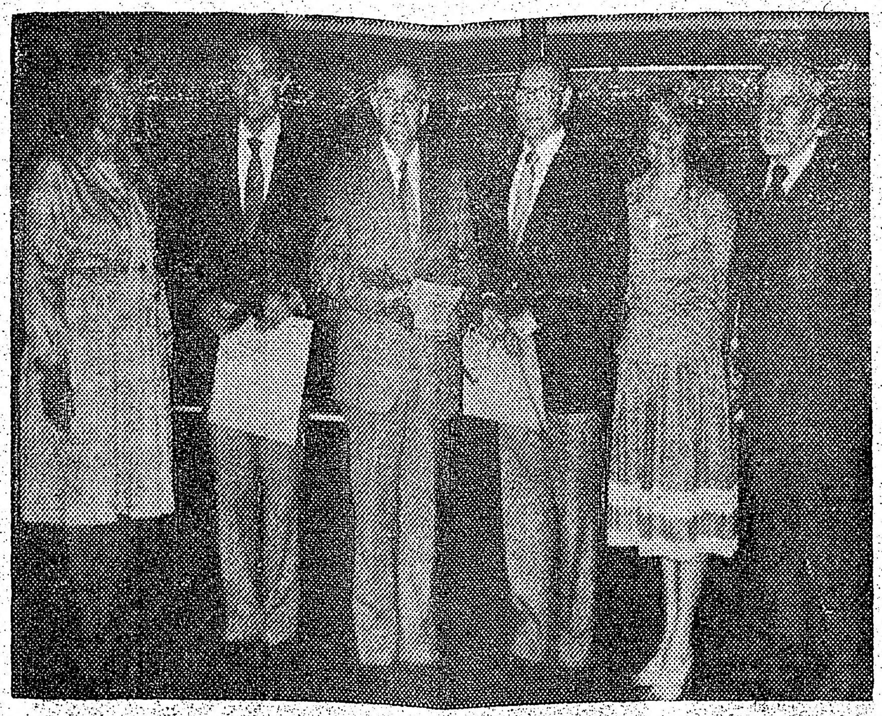

Eesti Kunstide Keskuse laureaatide, tunnustuskirjade ja stipendiaatide õhtul avaldati tunnustust Toronto eesti alg- ja keskkoolile. Kumbki sai sellekohase tunnustuskirja. Pildil EKK president Stella Kerson, T.E. Keskkooli juhataja E. Marten, eesti koolide koolikomitee esimees H. Lupp, T.E.S. Täienduskooli juhataja H. Ründva, zhüriiliige Maie Landra ja auhinnafondi esimees prof. J. Timusk.

Lusikatäiest pulbrist klaas viina

Jaapanis produtseeritakse alkoholi kuivainena

TOKIO — Alkoholiga salakaubitsejad võivad rõõmustada, kuna nad ei pea tulevikus enam raskeid pudeleid riigi piirist üle vedama, ega oma määrdunud särgi alla peitma. Nüüd on neil kaasas ainult „pesupulber", mis välisriigis oli üllatavalt odav. Ja sellise seletusega pääsevad salakaubitsejad kergesti läbi.

Koju jõudnult rebivad nad oma kotinurga lahti, kallavad pulbrit vette ja neil on kohe valmis klaasitäis viskit. Nagoyani piirkonnas tegutsev jaapani ettevõte leiutis toob suuri muudatusi alkoholiseadusisse.

On jõutud kauaaegse unistuse täitumiseni: valmistades vedelaid jooke pulbri kujul.

Tärklist valmistatud sideainet dekstriini pannakse jaapani riisiveini. Segu keedetakse 70—80° C juures. Kui vesi on auranud, jäävad alkohol ja maitseained järele jahuna. Siiani on alkoholi eraldamist veest peetud võimatuks, kuna alkohol normaalselt haihtub kui vett keeta.

Valmistaja on juba paar aastat võidelnud oma tootele müügiloa saamisega Jaapanis, aga seni pole ametivõimud luba andnud, kuna nad pole jõudnud otsusele, kas pulber on alkohol või vastupidi.

Maksuamet teatas tasakesti, et alkoholipulbrit saab müüa, aga seda tuleb liigitada vägijoogiks.

Valmistaja kavatseb kinnitada oma reklaamis, et algse aine maitse ja laad ei ole muutunud ega halvenenud ükskõik millise alkoholi sordiga oleks tegemist. Veini proovimaitsejana tegutsevad maksuametnikud on teisel arvamisel — nad väidavad, et tunnevad joogis dekstriini kõrvalmaitset.

Valmistaja usub, et tal on edukas müügiartikkel käes ja kuivviinal on väga helge tulevik. Jaapanis tehakse esimene laar pulbrit saki (jaapani alkohoolne jook) jaoks, aga sellele lisaks tulevad ka rahvusvahelised joogid nagu pulbriviski, pulbrikonjak, pulbrivein.

Samuti on juba plaanis pakkuda segatud jooke pulbri kujul.

☆

Asi ei olegi väga uudne. Juba paljude aastate eest kirjutas eesti kirjanik Einar Sanden näidendi „Alcopill", kus alkohol oli saanud tableti vormi.

Hanno Kompus'e
„KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE . . ."
Hind $11.—, saatekulu 85 c.
Müügil „Vaba Eestlase" talituses

LUGEGE
Johan Pitka
RAJUSÕLMED
Kohesel pärast Eesti Vabadussõda kirjutatud mälestusraamat „värskete" elamustega Eesti vabaduse eest võitlemisest aastail 1914—1919. Raamat ilmus 1972. a. admiral J. Pitka 100. sünniaastaks.
237 lk. — Hind $8.80 pluss 50 centi saatekulu
KINKIGE
oma võõrrahvusest sõpradele Eesti võitluse tutvustamiseks ingliskeelne
Evald Uustalu
FOR FREEDOM ONLY
Hind $7.00 pluss 50 c saatekulu
MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

ANDRES KÜNG
MIS TOIMUB SOOMES
Kirjastus Välis-Eesti & EMP
311 lk. Hind $14.00 br. + saatekulu 50c
Eesti ajakirjaniku teos põhineb laialdasele allikmaterjalile. Ta analüüsib Soome sise- ja välispoliitikat, riigi tänapäevast olukorda ja suunda, Nõukogude Liidu Soome-poliitikat, Soome valitsust presidendist parteieluni ja palju muud, tuues Soome saatusest huvitatud lugejaile palju uusi andmeid.
Müügil Vaba Eestlase talituses

ILMUS TEINE TRÜKK INGLISKEELSEST KOKARAAMATUST
„Cooking Estonian Style"
Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild
430 retsepti ☆ Hind koos saatekuluga Can. $ 13.—
Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.
Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

Eesti prohvet Järve Jaan

Matthias Johann Eisen

12.

„Kui Lavasaare küla teist korda ära põleb, ei ole viimne päev enam kaugel." Jaani ajal põlenud kord 11 talu ära, kaks jäänud järele. Hiljuti põlenud jälle needsamad 11 talu ära ja jälle jäänud kaks järele. Ühed oletavad Jaani ettekuulutuse najal, et nüüd pea viimne päev tuleb; teised jälle arvavad hädaohu kaugel olevat, sest et kaks talu järele jäänud, seega küla veel kordagi täiesti ei ole põlenud. A. Leppiku teisendi järgi kuulutanud Jaan ometi: „Kui Lavasaare (Lauassaare Jõõpre vallas), küla kolm korda ära põleb, tuleb sõda (hakkab Vene sõdima)!" Ettekuulutus läinud täide. Teise teisendi järgi kuulutab see põlemine maailma otsa.

„Kui Vee kõrtsiesine maa — teisendi järgi Vee kõrtsi ja Naartsi küla vahe ära vaob — ei ole viimne päev enam kaugel". (A. Leppik Koongast).

„Kui Mihkli kirikus härg hürama hakkab, ei ole viimne päev enam kaugel".

„Kui Pereküla linnaks muutub, s.o. kui majadele korstnad peale tehakse ja akendele kardinad ette pannakse, ei ole viimne päev enam kaugel." (A. Leppik).

Kord jälle ütelnud Jaan: „Kui Kuresoo Alttõnisel Ott peremeheks saab, ei ole ilmaots enam kaugel!" Selles talus on viimasel ajal Oti nimeline peremees elanud ja mõne aasta eest surnud. Mihkli kihelkonna rahvas kardab sel põhjusel maailma otsa pea kätte jõudvat.

„Kui nuumjärjad vettu pannakse, ei ole viimne päev enam kaugel."

Kõima vesiveski paisu peal olnud vanasti rohkesti vett. Jaan kuulutab selle vee kohta: „Kui see veealune maa põlluks tehakse, ei ole viimne päev enam kaugel!" — See koht on nüüd kuiv maa ja põlluks tehtud. (A. Leppik). Rahvas kardab, et nüüd pea viimne päev tuleb.

„Kui raudvits üle maa tõmmatakse, tuleb varsti viimne päev."

„Kui rahvas poodis on, tuleb varsti viimne päev."

„Kui Isa-meie kirikus lõpuni lauldakse, tuleb varsti viimne päev." (N. Aunverdt). — Mihkli kirikus laulsid leerilapsed 9. mail 1920 Isa-meie lõpuni; kogudus kardab nüüd viimset päeva.

„Kui Naartsi hiis ära kuivab ja Naartsi küla kaotatakse, tuleb varsti viimne päev." (A. Leppik). Teisendi järgi tähendab Naartsi hiie kuivamine, et „Naartsi küla saab ära laotatud." Maade jagamisel ongi küla ära laotatud.

„Üks kuke iga on inimestel head põlve, siis tuleb viimne päev."

Rumma jõe silla kohta tähendanud Jaan: „Rumma silla ehitus ei edene ega edene! Kui aga kord Rumma jõele sild peale saab, tuleb maailma ots!" — Vigala ja Võhma mehed rõõmustavad: Rumma jõel puudub ikka alles sild, seega ei või maailma ots veel tulla!

☆

Peale eelpool avaldatud M. J. Eiseni uurimust „Eesti prohvet Järve-Jaan" on Eestis tuntuks saanud veel Raplast pärit prohvet Pühatu Papa. Kui Järve-Jaan nägi ette mitmesuguseid uuendusi ja leiutisi, prohvet Malsvet kujunes ühiskondliku liikumise juhiks, siis prohvet Pühatu Papa oli peamiselt usulise äratusliikumise teostaja.

Torontos elav Fred Kärner juhtis „Vaba Eestlase" tähelepanu viimasele ja andis tema poolt kunagi kogutud andmed, mis ilmunud ajakirjas „Valgus" (Jõulud 1966, nr. 1 ja nr. 2, 1967).

Pühatu Papa tegevuse aeg oli eelmise sajandi teisel poolel, kuid olemasolevail andmeil pole selle mõju kohapeal veel tänapäevalgi täielikult kadunud.

F. Kärner kirjutab, et esimene Rapla ärkamine olnud peaaegu samal ajal või veidi hiljem kui Malsveti liikumine Järvamaal. Raplas ei ole Malsveti liikumise pooldajaid olnud, kuigi maa kaugus ei olnud põhjuseks, sest Rapla mehed käisid Paides ja Tapal palvetunde pidamas. Üheks neist ja mõjukamaks on peetud Pühatu Papat, nagu rahvasuu teda kutsus.

Pühatu asus kihelkonna ääremail, peaaegu poolel teel Rapla ja Märjamaa vahel. Ei ole teada kuidas ta jumalasõna kuulutaja kutse sai, kuid tema kõned olnud otse sütitavad. Varemini kehv ja silmapaistmatu taluperemees elanud üle usulise ärkamise ja avastanud hiljem eneses haruldase kõneosavuse ja meelevalla. Et teda ajaliku elu muredest vabastada ja täiesti Jumala riigi tööle pühendada, selleks pannud tema pooldajad tuhanded inimesed ohvrivalmilt suurema summa raha kokku ja ostnud Pühatu karjamõisa, milline kuulus rüütelkonna mõisate hulka. Sinna pidi tekkima liikumise keskus, mis sealt pidi edasi levima naaberkihelkondadesse.

Kuid see lootus ei täitunud mitmesugustel põhjustel.

Usuline liikumine aga käinud kui kevadtuul üle perekate külade ja hulk inimesi tulnud patutundmisele ning kahetsusele. See elamus oli toonud kaasa suure muudatuse elus. Riiakad ja tülitsejad muutusid põhjalikult, neist said leplikud ja tasased jumalakartlikud mehed.

See liikumine oli alanud jõukamatest ja noortest talu perepoegadest ja -tütardest, kellega olid ühinenud ka koolmeistrid. Sellega ühines Raela küla Erma talu peremees Aadu Erma, kelle talu oli põllunduses ja karjanduses teistest kaugelt ees, ja suur 200-pealine kari andis võimaluse oma juustu tegemiseks. Temaga koos Kuusiku Altveski rentnik Valdes. Altveskil peeti pühapäeviti lugemisi. Üks poegadest oli ehitusinsener ja ehitas Raplasse kahe torniga kiriku nagu Tallinna Kaarli kirik. Siis veel Kasemetsade laialdane suguvõsa, Kabala koolmeister Topmann ja Uustalu, Aluste koolmeister, Järvakandi vallakirjutaja J. Klaanmann ja palju teisi, kes moodustasid ümbruskonnas silmapaistvama osa.

Usulise eduka liikumisega ei jäänud tulemata ka pahandused, mille põhjuseks oli ärganuilt avalik patutunnistuse nõudmine. Laimujuttude ergutusel jõudis hulk usklikke otsusele, et pühendada oma noor elu täielikult Kristusele ja elada puhtuses ja kasinuses. Inimesed hakkasid häbenema uhkemat riietust ja iluesemed visati koos nendega ahju. Kanda võis ainult tumedat riietust ja loobuda kõigest, mis eriti noortele õdedele oli kõvaks proovikiviks.

Otsus vallaliseks jääda tekitas mõneski kodus meelehärmi, kuid paljud jäid siiski sellele kindlaks. Palvetundides õpetati Kristuse vereohvri suurust tundma. Ilmutuse raamat oli otse ammendamatu põrgupiinade kohutavuse ja taevalinna ilu esile kutsumiseks. Hõõrumisi ega tülisid siiski usulised küsimused ei tekitanud ja kogu liikumine püsis vennastekoguduse raames, kuna koguduse pastor C. E. Malm suhtus usklikesse heatahtlikult. On võimalik, et liikumine oleks aja jooksul kirikust lahku löönud, kui sellest poleks osa võtnud kooliõpetajad. Kogunenud usklikud eelistasid kanda tumedat riietust, laulda patukahetsuse laule ja nõuda oma hingeõnnistust taga kartuse ja väristusega. Aja jooksul hakati siiski ka rõõmsamaid laule laulma, tekkisid keelpillid, mis tõukasid eemale osa Jumala lapsi, kes leidsid, et on hakatud maailma armastama ja kitsalt teelt kalduma lõbuteele.

Mõnikümmend rangelt usklikku venda-õde püüdsid viimaste aastateni jääda tooniandjaiks. Nii pidasid nad liiga ilmalikuks koguduse pastorit Liivi, kellega tekkis hõõrumine peaasjalikult rahva haridusseltsi asutamise koosoleku pärast, mis oli küll alustatud koraaliga „Oh võtkem Jumalat", aga oli lõpetatud lauluga „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Mõni päev hiljem olid tõsiusklikud ühel kuumal heinäteopäeval loovõtmise katkestanud ja koos 10 km kaugusel asuvasse kiriklasse pastorit noomima läinud. Noomimise käigust pole teateid olemas.

Kuid käesoleva sajandi algul tekitas vallaliseks jäämise lubadus Raplas veel kord elevust. Mõnigi endistest vendadest oli jõudnud üle keskea ja saanud talupidajaks. Talule oli hädasti vaja perenaist ja vahepeal oli ka selgusele jõutud, et abielu taevasse saamist ei takista. Üks kui teine vend abiellus, aga mitte omaealiste õdedega, vaid märksa noorematega, mis oli mõnelegi valusaks pettumuseks.

Üheks Rapla ärkamise otseseks järelmõjuks võib pidada rahvariiete ja vanade ehete suurt kadu kihelkonnas, mis on mõnes ulatuses üldine kogu Läänemaale. Teiseks tulemuseks oli uute ja suuremate ruumide ehitamine, kuna palvetundide pidamiseks oli vaja avaramaid ruume. Kolmandaks oli sissetulekute hankimise suurendamine parema põlluharimise ja karjapidamisega. Lisaks mitmesuguste käsitööde tegemine, nagu Valtu-Kumma külas veovankrite tegemine, mis varsti võttis sellised mõõtmed, et kuulsus kasvas Pärnu ja Peipsini. Neljandaks oli teiste abistamine. Viies oli puhtus kodudes ja lilledega koduümbruse kaunistamine ning koduarmastus. Üheks järelmõjuks oli, et kreeka-katoliku usk Raplasse ei jõudnud ja see oli nagu saar ümberkaudsete „vene usu" kirikute vahel.

Kes oli aga Pühatu Papa inimesena, sellest pole neiski järelmõjude kirjeldustes täielikku ning põhilist selgust, kui vaid jäädes vennastekoguduse üheks elavamaks tunnistajaks Raplas ja ümbruskonnas.

Raamat Eduard Vilde teoste ühiskondlikust maailmast

Herbert Salu, Kuhu päike ei paista. Ühiskondlikke probleeme Eduard Vilde loomingus. Välis-Eesti & EMP, 1981. 155 lk.

Eduard Vilde looming on olnud huvialaks mitmele kirjandusteadlasele, aga eriti ulatuslik osa selles on Herbert Salu uurimustes. Tema doktoritööks oli „Eduard Vilden historialliset romaanit" (1964), millele aastaalul ilmus teos ühiskondlikest probleemidest E. Vilde loomingus „Kuhu päike ei paista". H. Salu on valinud oma uurimusele E. Vilde 1888. aastal ilmunud romaani nime, vaadates selleaegset elu, kui varjutusealust ühiskonnavormi kaasneva rõhumisega, vägivallaga ja ülekohtuga.

H. Salu analüüsib E. Vilde teoste kaasaega ja on ühiskonna elu kajastustega tutvumiseks läbi vaadanud kuni sada aastakäiku ajalehti ja lugenud asjaolusid valgustavaid dokumente ja teoseid.

Tänapäevane olukord Eestis annab võimalusi paralleelide tõmbamiseks ja Vilde ilukirjanduslike materjalide vaatlemine on omamoodi protestiväljenduseks.

Teose on autor jaganud viieks alajaotuseks. Esimeseks üldisema haardega peatükis ta vaatleb kirjandust, kui inimkonna tunnustamata seaduseandjat, kelle vastu on tundlikud ka tänapäevased diktaatorid ja parteid. Kirjanikud on olnud inimõiguste nõudjaiks oma loominguga ja nende mõju on erimaades vägagi suur. Eestis on just E. Vilde oma loominguga avaldanud suurt mõju selleaegse sotsiaalse teadvuse kujunemisele. Ta on mitmes teoses näidanud ülekohut, kõige algelisemate inimõiguste mahatallamist, nii et tuleb selle teose taustal küsida, kuidas üldse suutis eesti rahvas püsima jääda?

H. Salu analüüsib Vilde teoste alusel 19. sajandi eestlaste elu suurmaapidamises, kui sotsiaalse ülekohtu taimelava, kus aadli priviligeeritud positsioon andis neile piiramatu voli talupoegade üle. Üheks osaks oli inimeste müümine, mis Venemaal sanktsioneeriti täisõigusliku kaubatehinguna aastast 1675.

Orjus ja orjakauplemine sai seaduspäraseks ka Eestis pärast 1710 Vene alla langemist.

Inimesi müüdi koos maaga ja maata, perekonniti ja üksinda. Üksiku mehe hind oli 1670. aastail 30—50 rubla, tüdrukud kuni 10 rubla, lapsed 4 rubla. Orjakauplemine toimus veel Eesti- ja Liivimaa kubermangude omade mõisnike vahel.

Teoorjuse ajal määrati tööpäeva pikkuseks päikesetõusust loojakuni, kuhu lisandusid veel öised tööd nagu viljapeks, mis viis tööpäeva pikkuse 20—21 tunnini. Mõisnikel oli õigus peksuga karistada, kui ta arvas, et tööline polnud küllalt hoolikas. Sellises olukorras oli mõisavargus ainus väljapääs töölise elu säilitamiseks.

Kuid mõisnik otsustas ka talupoja abiellumise, kuna noortel oli vaja abiellumiseks aadliku nõusolekut. Teinekord mõisnik määras, kes peab kellega abielluma. Tavaliselt eelnes viimasel juhul sellele abiellumissunnile mõisniku vägivald tüdruku vastu.

Sellest suurmaapidamise aspektist tulevad vaatlemisele muudki sotsiaalse ülekohtu vormid nagu ihunuhtlus. Haagikohtuniku karistus sadade vitsahoopidega oli nii brutaalne, et võis maksta talupoja tervise ja ta hauda viia.

Järgneb teine eestlastele väga valus probleem: mõisniku esimese öö õigus, kuna isandal oli orjade üle piiramatu võim. Teoorjuse ajal võttis see tava, et nägusamad tüdrukud mõisa tööle kutsuti, kus neid ees ootas häbistamine. Tartu kreisis oli olukord kord selline, et vallasemadest 70% olid külatüdrukud ja isadest ainult 25% eestlased. See olukord põhjustas eriti nooremate hulgas väga rohkeid enesemõrva juhtumeid.

H. Salu käsitles ka Vilde lähenemist kirikule, kui sotsiaalsele institutsioonile, kus on sageli saksasoost pastorite kritiseerimist. Rahva protest sellise saksa kiriku vastu, kes nõudis rahvalt alati mõisnikule ja ülemaile alandlikku meelt ja kuulekust, oli usulahkude tekkimine, mil oli mõnikord rahvuslik värving.

Suuremate peksmiste puhul toodi ka kirikuõpetaja kohale, et pidada „matusetalitust veel elavaile".

Nende ühiskonnaelu vägivallaaktide esinemisel tuleb paratamatult küsimus kus oli riigivõim, et sellised asjad võisid sündida? Ka need õigused olid mõisnike käes ja kasakad riigivõimu esindajaina tulid kohale mõisnike kutsel.

See ajajärk on Vilde teostes leidnud elavat kirjeldamist, ajalooliste inimeste kaudu saanud osaks eesti rahva saatusest. See tingis Vilde ühiskondliku romaanide kujunemise ja Salu analüüsib olukorra suhet kirjaniku loominguga, seda eriti rohkete tõendusmaterjalidega kinnitades. Salu märgib ka kuivõrd raske oli Vildel kirjanikuna ja ajakirjanikuna neid materjale sel ajal kasutada. Ainult soodsate asjaolude tõttu pääsesid need noore juristi Konstantin Pätsi ajalehe „Teataja" veergudele ja kujunesid üheks vahendiks rahva meeleolude vormimisel käesoleva sajandi alguse murranguks.

H. Salu teos on, vaatamata ajalooteosele omasele asjalikkusele eriti huvitav kirjeldus eesti ajaloost, viies lugeja Vilde loomingu lätteile, aga eriti eesti rahva raskeimate eksisteerimisaastate ajajärku. Vilde oli võitlev kirjanik, kes oma ilukirjanduslikes suurteostes tõi esile kaasaja.

Raamatu kauni tüpograafilise kujunduse on andnud soome trükikoda. Kaane kujundanud Jens V. Bek. Selles on arvukalt faksimiile eesti ajalehtedest, fotosid Vilde teostes kirjeldatud kohtadest, aga ka kirjanikust enesest ja tema raamatute kaanejoonistusist.

Hannes Oja

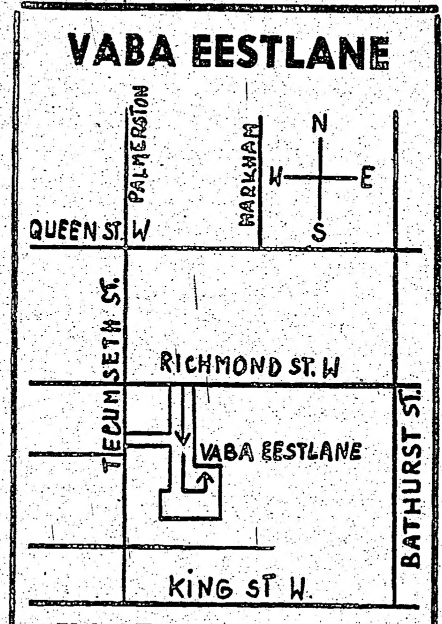

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks toll ühel veerul $4.—
esiküljel $5.—
tagaküljel $4.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. **Vaba Eestlase talitus**
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70. Stn. C. Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega: Helmi Liivandi 251-6495
2. **Mrs. Leida Marley**
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8
Telefon: 223-0080

Teile antakse abi OHIP'i preemiate tasumiseks

Väikse sissetulekuga Ontario elanikele antakse abi OHIP'i preemiate tasumiseks. Eriti tuleks mainida, et seda summat on muudetud hiljuti avaldatud Ontario eelarves.

Kui teie aastane sissetulek üksikisikuna on vähem kui 8200 dollarit ja kui näiteks teie neljaliikmelise perekonna kogusissetulek on alla 14.000 dollari, siis olete kvalifitseeritud toetuseks, millega tasutakse teie preemiad osaliselt või kogu ulatuses.

Pensionärid ja sotsiaalabi saajad saavad senise tava kohaselt OHIP'i kindlustuse tasuta.

Parimaks mooduseks oma kvalifikatsiooni kontrollimiseks on kohaliku OHIP'i esinduse külastamine. Selle aadress on antud telefoni kataloogis sinistel valitsusasutuste lehekülgedel.

Kontrollimine on vajalik, sest te võite kvalifitseeruda abile OHIP'i preemiate tasumisel kuigi te minevikus seda abi ei saanud.

Ministry of Health
Ontario
Dennis R. Timbrell, Minister

Ly Krabi-Parma reisikirju

Õppigem tundma Ontariot!

2.

STELCO — OMAETTE LINN

Kõige esmalt on otse hämmastav Stelco maa-alaline suurus, mis on üle 1000 aakri koosnedes paljudest hiigelhooneist, tohutuist sulatusahjudest, erialavabrikuist ja laoplatsidest. See on kui omaette linn oma bussiühendusega tänavaid pidi üksikute tehaste vahel, oma haigla nelja arstiga ja mitmeid muidki vajalikke asutusi on vabrikumaadel olemas.

Kanada teraseproduktsioonist toodab Stelco tervelt 60%, ja vabrik on kanadalaste omandiks 95%-liselt. Palgalisi Hamiltoni tehases on 15,500 ja koos mujalasuvate osakondadega kokku 26,000 töötajat. Naistöölisi otseses tööprotsessis töötajaid (mitte kontoreis, laboratooriumes j.m.) on paarsada, huvitav on sealjuures, et töölt lahkumiste protsent naiste hulgas on suhteliselt väike. Üldiselt kõiguvad tööliste palgad $8.95 ja $12.95 vahel tunnitasuna ja aastapalk võib tõusta kuni $25,900.— peale.

Enne ekskursioonile asumist teatatakse, et kaamerate kasutamine vabriku maa-alal on keelatud, kuna siin leidub tehnilisi saladusi, mida ei soovita avaldada.

Terasetööstuse põhialuseiks on rauamaak, lubi ja kivisüsi, viimast kasutatakse tohutute sulatusahjude kuumendamiseks, milles temperatuur võib tõusta kuni 2700°F. Kohale toimetatakse toormaterjalid rongide, veoautode ja peamiselt laevadega jäävabal sesoonil, selleks on Stelcol oma sadam Ontario järve ääres. Kivisüsi tuleb kohale peamiselt Ohiost USA'st ja purustatakse kohapeal vastavalt vajadusile. Rauamaake saab Stelco osalt omale kuuluvaist rauakaevandusist Ontariost ja Labradorist, peamiselt aga USA'st Michiganist.

Otsese tööprotsessi kirjeldamine tehakse põhimõtteliselt selgeks selgitava skeemi abil, kus rauamaak lõpuks välja jõuab terasplaatide, traadi, torude, naelte ja kõige muuni, võhikule kõige imponeerivamad on siiski sulatusahjud, neid on õige palju ja neid tühjendatakse kordamööda iga 18 tunni järele. Sellise hõõguva sulametalli väljavalamine on meeldejääv vaatepilt.

MAAILMA PUHTAM TERASEVABRIK

Pollutsiooni küsimusele vastuseks kuuleme, et Stelco on maailma puhtaim terasevabrik, pollutsiooni uurimiseks on kasutatud kõigis Stelco Kanada vabrikuis kokku alates 1961 a. üle 200 miljoni dollari, kuna Hamiltoni osas on selleks hiljuti kulutatud 20 miljonit dollarit kasutusele võttes uusi seadeldisi ja aparaate õhu- ja veereostamise vältimiseks. Uusi hooneid paljude miljonite dollarite väärtuses on ehitusel, mis kõik produktsiooni moderniseerida aitavad, peale muu on, näiteks, tööliste ajakaartide tembeldaminegi viidud raalisüsteemile, millega ajasuhtes petmine pole enam võimalik.

Stelco eelmine aasta on olnud rekordiliselt edukas ja tulu annud 132 milj. dollarit. Kuna ollakse arusaamal, et sellisel suurkompaniil on peale pollutsioonipidurdamise kohustusi ka sotsiaalalal, on suuri summasid juhitud haridus- ja hoolekandealale, haiglaile, McMaster University uurimistöiks ja palju muud.

Tunniajaline huvituur Stelcosse ei tundunud olevat küllaldane. Hilisemal järelpärimisel vabriku külastamise kohta saan vastuseks: Stelco ekskursioone saab korraldada teisipäevast reedeni k. 9.30 kuni 1.30 hommikupoolel, kokkuleppeks tuleb ette helistada Stelco tuurikoordinaatorile telefonil 528-2511, local 2952. Külastajad peavad olema vähemalt 16 a. vanad või vanemad.

Hamiltonist saadud informatsiooni kohaselt asub African Lion Safari sealt vaid poole tunni autosõidu kaugusel, Torontost on 1 tund sõitu ja see koht on perekondlikeks väljasõitudeks soojalt soovitatud aasta ringis. Seal leidub üle 1000 eksootilise looma ja linnu ja vaatamiseks on ta ülimalt huvitav.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1602, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

Hobusesõit noorkirjanikele

Muhus, Koguva Tooma taluõuel, mis kirjanik Juhan Smuuli sünnikoduna on saanud muuseumitaolise tähenduse, peeti Saaremaa koolinoorte 11. kirjanduspäev. Tänavused omaloominguvõistluse auhinnasaajad lugesid ette oma jutte ja luuletusi, rahvalikke viise esitas rahvalaulu-ansambel „Leelo" ning Saaremaa Rahvateatri näitleja Merike Meriloo. Muuseumis töötab teadusliku töötajana Alvi Schmuul, kes pakkus osavõtjaile maaleiba, piima ja silku. Kirjandusliku tegevuse kõrval viidi noored ka hobusega sõitma.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 7. juulil 1981 — Tuesday, July 7, 1981

Dominion Day ei saanud Kanada Päevaks

OTTAWA — Vähemalt tänavu aastal pühitsevad kanadalased 1. juuli veel Dominion Day'na, tänu progressiiveile konservatiividele, kes keeldusid liberaalide poolt esitatud seaduseelnõu Dominion Day ümbernimetamiseks Canada Day'ks kiirest vastuvõtust. Keeldumine oli pettumuseks riigisekretärile Francis Fox'ile, kes põhjendas muudatuse vajalikkust, kuna Dominion on arhailine mõiste, mis on seotud kontrolliga, domineerimisega ja koloniseerimisega.

1. juuli oli ka suureks pettumuseks peaminister Pierre Trudeau'le, kes lootis selleks ajaks Kanada põhiseaduse Inglismaalt ära tuua. Küsimus jäi teatavasti Kanada ülemkohtu otsustada, kes oma seisukohta ei suutnud lubatud ajaks parlamendile esitada.

Saksamaal lõppes viieaastane kohtuprotsess

DÜSSELDORF — Lääne-Saksamaal lõppes natsi sõjakurjategijate protsess, mis oli kestnud viis aastat ja läinud maksma miljoneid dollareid. 61-aastane Hermine Ryan, kes oli kohtu all endise SS-valvurina, mõisteti eluks ajaks vanglasse. Üheksat endist SS-valvurit, kelle vastu alustati protsessi 1975. aasta novembris, süüdistati mõrvades või 250.000 vangi mõrvamisest osavõtus, kes olid surnud Maidaneki koonduslaagris II maailmasõja ajal.

Hermine Ryan saadeti USA-st välja, kuhu ta pääses ameerika sõjaväelasega abiellumisel, kuna ta polevat andnud USA immigratsiooniasutusele õigeid andmeid oma mineviku kohta. Ryan'it, kes sai vangidelt Maidaneki vangilaagris nimetuseks Mära, kuna ta oli vangidega väga toorelt käitunud, süüdistati vähemalt 1181 vangi ja 705 teise mõrvamisest osavõtus.

Kui kohtunik tegi teatavaks otsuseid, karjuti publiku hulgast „Skandaal!" ja „See on ohvrite narrimine!!'. Kaks naist hüppasid oma istmeilt ja tõmbasid lahti punase kanga, kus loetleti natside sõjakuritegusid. Väljaarvatud kohtuotsus Ryan'ile ja Hildegard Laechert'ile, kes sai 12 aastat, olid karistused kõigil madalamad kui prokurör oli nõudnud.

Kala- ja jahimeeste loteriivõidud

Kala- ja jahimeeste O.F.A.H. loterii võidud langesid alljärgnevatele piletitele: CJ5 Jeep nr. 231890, CJ5 Jeep nr. 238372, Fur coat nr. 64575, Alcan 16' Prince Craft Holiday Boat, 35 h.p. Johnson outboard motor and E-Z Loader Trailer nr. 240300. Viking Adventures Arctic Fishing Trip nr. 295969. Cree / MNR Goose Hunt nr. 111297. Wait Broil Master Gas Grill nr. 110848. Mitchell / Garcia Fishfinder nr. 117414. 15' Coleman Canoe nr. 216563. Winchester 1300-XTR Shotgun nr. 239500. Jiffy 10' Pomer ice Auger nr. 206422. Browning Tracker Compound Bow & Quiver nr. 80267. Fenwick Graphite Spinning Rod nr. 53119. Punan/L.E.S. Scope nr. 53816. Pioneer Chain Saw nr. 262303. Salmon Charter for 4 nr. 236255. Alco Rifle Case nr. 131094. Fenglass Downrigger Rod nr. 2244476. Framed Neil Broadfoot Print nr. 118530. Shakespeare „Ugly Stik" Spinning Rod nr. 68639. 10 Boxes Imperial 12 gauge Shot Shells nr. 01381. Fenwick 7.7. Tackle Box nr. 223218. Coleman Cooler and Jug nr. 16101. 12 Canadian Wiggler Lures nr. 189620. 12 Canadian Wiggler Lures nr. 76511. 12 Canadian Wiggler Lures nr. 144640.

E.S.

Nalja

Moskvas püüab vana baabushka pääseda asjatult bussile. Ikka trügitakse ta nooremate poolt kõrvale.

„Meil ei ole kultuuri."

„Kultuuri on meil küll," vastab üks noor mees. „Aga liiga vähe busse."

Hiljuti toimus Toronto Eesti Pensionäride tervisvõimlemise ringi väljasõit Jõekäärule, kus veedeti kaunis kevadpäev mitmesuguse tegevusega. Pildil osa väljasõitjaid ja külalisi. Foto: J. Säägi

Tartu-Pihkva rahuleping 1509

Jooksikud ja orjad võetagu kinni ja toodagu kohtu ette üleandmiseks

II

11. Erikohust peetakse Vene ja Orduriigi piirilinnas Novogorodskis (Neuhausen).

12. Ükskõik kas süüdistatav on pihkvalane või sakslane peab ta vande all tunnistama.

13. Juhul kui toimub sakslaste üle kohtumõistmine Pihkvas, siis toimub see Pihkva õigusmäärade alusel ja nende kaupasid ei tohi võõrandada.

14. Irboskas on Pihkva vürst või tema esindaja ja Irboska linnameister (Posadnik) koos teiste tähtsamate isikutega kohustatud kõiki Novogorodski ja Irboska vahelisi tülisid uurima ja kohtus õigust mõistma. Samuti on Tartu linna esindajad ja teised, kes Tartu piiskopi alla kuuluvad, kohustatud Novogorodski ja Irboskat hõlmavaid küsimusi kokkulepitud erikohtu õiguse määrade järgi käsitlema.

Seadus nõuab, et kõik vargad, jooksikud ja orjad võetakse kinni ja tuuakse kohtu ette väljaandmiseks.

15. Vene õigeusu kirikule Tartus tuleb tagastada vanad õigused ja varandus.

16. Kui keegi sakslane, Tartu piiskopi maadel, mõnda pihkvalast habemest sikutab (see tähendab peksmist), siis on kannatajal õigus kohtu abile ja kohus peab süüalust karistama (1493. aasta rahulepingus nõuti karistuseks süüaluse käe maha raiumist). Isegi siis kui Pihkva vürst on Tartu piiskopiga omavahel tülis (või vastupidi) garanteerivad mõlemad vastaspoole kodanikkudele ja kaupmeestele liikumise vabaduse ja kaitset röövlite vastu.

17. Rahulepingu alusel on mõlema poole saadikutel liikumise vabadus igas kohas ja igal ajal. Pihkva saadik ei ole kohustatud Tartu tõlkidele mingit tasu maksma. Pihkvalastel on (kütte) puude võtmise õigus vanade tavade kohaselt.

18. Pihkva-Tartu vahelise tüli puhul on nõuetav, et süüdistav pool saadab kuni kolm korda oma saadiku õiguse jalule seadmise nõudega.

Kui saadikute kaudu ei ole võimalik tüli lahendada, siis määratakse ühine kohtumine, kus tüli põhjused koos läbi arutatakse.

Tüli kestvusel hoiduvad mõlemad pooled piirimaade rüüstamisest ja vägivalla kasutamisest.

19. Tüli ajal hoidutakse kaupmeeste ja saadikute vangistamisest, ning mõlemad pooled täidavad edasi rahulepingu tingimusi, eeldades et tüli lahendatakse. Käesoleva rahulepinguga lõpetatakse kõik vanad tülid ja katkestatakse vastastikused sõja- ja rüüsteretked.

20. Piiskop lubab kõiki lepingu tingimusi austada ja veel kuu aega peale lepingu aegumist lepingu tingimusi täita.

Kumbki pool ei tohi selle kuu jooksul alustada sõda ja nõustub vastaspoole saadikutele kindlustama liikumise vabaduse.

21. Mõlemad pooled lubavad neli nädalat (peale rahulepingu aegumist) hoiduda vastaspoole kaupmeeste ja saadikute arreteerimisest.

22. Selle lepingu nõudel ei tohi mitte mingit abi anda varastele, röövlitele ja mõrvaritele.

23. **Juhul kui üks lepingusse astunud pooltest murrab selle lepingu, siis karistagu teda Jumal ja saatku talle kaela katku, nälga, tuld ja mõõga (sõda).** Lepingu aegumine ei tähenda rahu lõppu ja sõja algust.

24. Kui Suur-Pihkva on vaenujalal ja nende vihavaen on suunatud minu auväärse Tartu piiskopi vastu, või Tartu linnapea ja linnahärrade ja teiste (piiskopile alluvate) vastu, siis on meil õigus rahulepingut üles ütelda, nõustudes aga järgneva nelja nädala jooksul sõjategevusest hoiduma ja anda saadikutele liikumise vabadus. Pihkval on samad õigused.

25. Novgorodis 25. märtsil 1509. aastal sõlmitud Tartu-Pihkva erileping on kinnitatud tsaari pitsatiga ja alla kirjutatud Suur-Novgorodi vürst Danilo Vasiljevich (Shchenja) poolt, ja vürst Grigorij Fedorovich (Shuiskij) poolt. Lepingut on omalt poolt kinnitanud Pihkva vürst Ivan Mihhailovich oma allkirja ja pitsatiga. Pihkva linnapea Grigorij Jakovlich Kotlov ja kaupmeeste esindajad Ivan Charutibivuch Puchenkin ja Jakob Jermolin andsid vandetõotuse Pihkva linna nimel.

Tartu poolt andsid vande ja allkirjad piiskopi saadikud Johann Kaver ja Kerstin Soye. Leping kinnitati Tartu piiskopi pitsatiga ja ka Tartu linna pitsatiga.

Saadikud andsid ka tõotuse Tartu linnapea ja kodanikkude nimel lubadusega, et lepingu täitmisel täidetakse kõikide Tartu piiskopile alluvate Liivimaa elanikkude poolt.

Lepingut lugedes selgub, et eestlastel ja setulastel ei olnud keskajal mitte mingit rahvuslikku tähtsust üldises sündmuste arengus. Neid käsitati Liivimaa alamatena ja kuna enamus nendest olid „orjastatud", siis puudusid ka nendel igasugused eriõigused. Liivimaa keskkihi moodustasid peamiselt saksa päritoluga rüütlid, kaupmehed ja käsitöölised kelle erihuvisid on lepingus kaitstud. Tartu-Pihkva erileping andis Tartu piiskop Gerhard Schrovele erakordselt tugeva positsiooni Orduriigi sisepoliitikas. Rahulepinguga tekkinud uus olukord lõhestas rüütelkonda ja nõrgestas Liivimaa kaitset.

Valdeko Pikkand

Mitterrand ei näe julgeoleku ohtu

PARIIS — Prantsuse uus president Francois Mitterrand väitis, Ühendriikide presidendi abile George Bushile, et vastupidiselt USA murele, et kommunistide valitsusse võtmine ohustaks Prantsuse ja NATO julgeolekut, see ei tekita mingit ohtu Prantsusmaa julgeolekule, kuna tema käes on kõrgeim võim välissuhetes, kaitseküsimustes ja tahab isiklikult kontrollida kõike, mis on seotud julgeolekuga.

Põud ähvardab Venemaa lõikust

MOSKVA — Põud kahjustab söödavilja lõikust N. Liidu keskmises n.n. mustamullavööndis ja annab väiksemat saaki kui möödunud aastal, kirjutatakse ametiühingu ajalehes „Trud". Avaldades reportaazhi Voronezhist, ütles ajakirjanik, et kuivad, vihmavaesed ilmad kevadel ja varasuvel on vähendanud rohu, samuti kui teiste söödataimede kasvu ja sunnib farmereid otsima teisi allikaid loomade sööda saamiseks.

wintario

2. juulil peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud piletеile nr. 355556. $25.000 võitsid piletid 511331, 237815, 324705 ja 550224. $1000 — 91021, $100 — 3176, $10 — 700 ja tasuta piletiraamatu numbrid 16.

Leida Pilt lõpetas organistitöö

Jakobi koguduse organist Leida Pilt on 40 aastat teeninud organistina mitmete eesti koguduste juures. Nüüd on ta siiski otsustanud jääda puhkepalgale ja Jakobi kogudus, kus ta viimati organistina töötas, tähistas seda jumalateenistusega.

Jumalateenistusel jutlustas abipraost Tõnis Nõmmik ja aitasid kaasa Usuteadusliku Instituudi õpilased. Muusikalises osas olid kaastegevad Toronto Pensionäride Klubi laulukoor Ed. Tobrelutsu juhatusel.

Jumalateenistusele järgnes koosviibimine, kus organisti tööd hinnati tänusõnadega koguduse esimehe A. Jukki ja naisringi esinaise poolt.

N. Liidu sõjalaevad manöövreil Jaapani läheduses

TOKIO — N. Liidu sõjalaevastikul olid viiepäevased laskeharjutused Ohhotski meres, Jaapani põhjapoolseima saare Hokkaido juures. Jaapani Meresõidu Julgeoleku agentuuri teatel on see venelastel juba teine sellasarnane harjutus vähem kui kahe nädala jooksul. Jaapan on protesteerinud nende läheduses toimuvate manöövrite pärast, kuid N. Liit on selle tagasi lükanud.

Sündmuste kalender

● Laupäeval, 8. augustil Moonstone'is Killamänugud '81.

Sabad

On juhtunud ja ette tulnud. Et võtsin osa ja isegi väga. Mõningatest sabasseismistest.

Oli aeg, kus märkasin, et ükskõik kui pikk saba ka pole (harilikult kas pikk või ülipikk), jään mina selles ikkagi viimaseks seisjaks. Tähendab, seisan (poolülipika) saba ära, aga minu taha ei tule enam kedagi. Olin viimane ja jään viimaseks. Oleksin ma, mõtlen endamisi, tund või poolteist hiljem tulnud, poleks tarviski olnud seista.

Mõtlesin ja tegin otsuse, et edaspidi, kui midagi osta tuleb, lükkan poodimineku tund-poolteist edasi. Talitasingi nii. Ja mis juhtus? Juhtus see, mis juhtuma pidi. Kui leti äärde jõudsin, nägin, et ese, mida vajan, on juba läbi või ära müüdud. „Tund-poolteist tagasi veel oli, aga nüüd..." Ja müüja laiutab käsi. Pikad tal nad on, need käed, aga leti alla ei ulatu.

Olgu pealegi, proovime teistmoodi. Peamine: rahu, ainult rahu! Kordan seda endamisi vaikselt ja hindan saba, milles seisan. Oma kaks tundi läheb siin ära küll. No ja mis siis — kui kaks tundi, siis kaks tundi! Seisan ära, õige mul asi! Asi tasub ennast ära. Kolme tunni pärast, kui jõuan lõpuks leti äärde ja tasumise aeg käes, avastan, et olen rahakoti koju unustanud.

Juhtub ka teistmoodi. Näen, kõrvaltänava poes on saba. Rüseldakse, trügitakse. Huvitav, mõtlen endamisi, mida seal küll müüakse. Rüselen. Trügin. Järsku enam edasi ei pääse, „Kuhu te noormees, trügite?!" käratab keegi kuskilt. Vastan, et huvitav oleks teada, mida siin müüakse. Ja kohe käratatakse uuesti: „Teame niisuguseid! Alguses on kange tahtmine näha, pärast aga äge tahtmine osta. Järjekorras ei viitsi keegi seista! Häbi peaks olema, ise noor inimene veel!" Tunnen, et mul hakkabki häbi ja lahkun kähku kauplusest. Kodus jutustan naisele, et näe, kõrvaltänava poes oli täna kõvasti rahvast, eks vist toodi midagi defitsiitset. Mida seal siis müüdi, pärib abikaasa. Kehitan õlgu. Pärast saime kolm päeva sõnadeta läbi.

Eks igaüks püüab parandada oma vigu. Püüdsin minagi. Kõik need järgmised päevad. Jooksin mööda kauplusi, et ehk satub midagi silma. Sattuski. Lett täis head ja seda kõikse paremat, saba aga polnud ollagi. Seisin pool tundi, siis veerand, siis veel pool tundi ja veel väheke. Lõpuks halastas minu peale üks naaberosakonna müüja: „Mis te seal passite, kas te silti „Inventuur" ei näe!" Nägin. Nüüd nägin küll. Lahkusin. Juba olingi läinud.

Või mis neist kauplustest ja poodidest rääkida. Ootan, tähendab, autobussi. Seisan ja ootan. Ja ennäe, kaugelt hakkabki autobuss lähenema. Poole tunni kuludes juba jõuabki meie peatusse. Püüan seista saba lõppu ja ootan, millal minu järjekord kätte jõuab... Ei jõudnudki ära oodata.

Viimasel ajal ma ühiskondlikku transporti ei kasuta. Kõnnin jalgsi. Uskuge mind, väga tervislik. Võin seda öelda omast käest. Jalast.

Mis sabadesse puutub, siis minu otsus on kindel — mina nendesse seisma ei jää. Mul targematki teha. Näiteks last kasvatada. Las sirgub suuremaks, siis on vähemalt keegi, keda sabadesse seisma saata.

Linnalaps, nooruke, ega ta väsi.

ENN KARU

Kodumaal ilmuvast ajalehest „Sirp ja Vasar"

Liikumisrõõmu Seedrioru vabaõhulaval

Veel piisutas vihma, kui rahvas oli võtnud kohad sisse Seedrioru vabaõhulavale, lootuses et toimuks järjekordne Seedrioru ime, sajuvaba etenduse aeg. Ja ime korduski, peagi kadusid publiku peakohalt vihmavarjud ja jäädi jälgima elava arenguga dünaamilist kava, mida noored tütarlapsed esitasid. Üldlavastuse juhiks oli Evelyn Koop, kes aga samal päeval pidi ametiasjus Shveitsi sõitma, mistõttu õhtut juhatasid Felik Koop ja Karen Viinamäe.

Lavastus esitati äsja kahel õhtul Torontos, kuid nüüdne oli väiksema tegelaskonnaga. Ära olid jäänud nooremad võimlejad, ka mitmed võimlemissolistid puudusid. Viimasel hetkel jäi ära ka ettenähtud teadustaja ja Anne Liis Tüll sai selle ülesande omale ning täitis hästi, mõneti tuues võimlemisega seotud mõtteid lähemale kui eelmisel korral.

Vabaõhulavastus muutis märgatavalt eelmist. Siseruumi kitsus oli asendatud avara mängu- ja liikumisruumiga ning looduslik roheline metsakuliss andis, eriti heledama riietuse juures, väga efektset visuaalset muljet, mida erivalgustusega veelgi rohkem esile toodi. Eelneva sajust märja maapinna tõttu oli tingitud väiksem kavaline muudatus, kuid näis, et seda oli teistel aladel täiendatud.

Nagu varem, oli ka seekordne õhtu jagatud nelja ossa, iga vahel andis teadustaja juhtmotiive järgneva osa mõistmiseks, et kavas olev pantomiimlik tegevuse intriig saaks selgemalt mõistetavaks. Kava algas võimlemisklassi tegevusega, kus esitati E. Koopi, H. Oderi, K. Viinamäe, K. Kääridi koreograafilisi seadeid kõndimise, kehakooli, palliharjutustega. Järgnes esinemiste teema lippude, rõngaga, hüppenööriga, lindiga. Solistid esitasid näiteid oma rutiinidel võistlusvõimlemisest.

Ühe võimlemise äärmusliku osana esitati rida tantsulisi esinemisi Kalev Estienne võimlejate ja J. Billingsi tantsurühma poolt, kes esitasid tantsustiile läbi ajaloo kuni tänapäevaste tantsudeni välja. Lõpuks olid ka poisid kaasa kutsutud ja võimlejad esitasid F. Koopi polkakoreograafilise seade, kus suurepärase leidlikkusega oli antud erivariatsioone võimlemiselementide ja polka sünteesist.

Lõpuks oldi jälle tagasi võimlemise juures, tuues esile liikumisrõõmu erirutiinides, kuni O. Merikanto muusikale seatud E. Koopi koreograafiline „Meri" oli mõeldud vaatajate meeleolu mere juurde viimiseks ja sümboliseerimaks meie lahusolekut mere taga oleva kodumaaga. Õhulistes sinistes kleitides kujutanuks võimlejad lainete voogamise variatsioonirikkust. Kahjuks vale valgustas hävitas sinise mere efekti.

Saatemuusikat mängisid E. Lukksepp ja E. Kuuskne. Elektroonilise heliga oli suure niiskuse tõttu raskusi, mis tingis moonutatud helisid. Valgustuse eest hoolitsesid E. Rebane, R. Saar ja A. Ruutopõld.

Pärast esinemist kogunes poolesajaline esinejate pere oma juhtidega lavale, saades tugeva aplausi. E. V. aupeakonsul I. Heinsoo tänas suveharjapeol esinejaid muinasjutulise ja fantastilise suveöise lavastuse eest. Ta avaldas tänu ka publikule, kes trotsides vihma jäi esinemisele, misjärel ulatas ühe lillekorvi Kalev Estienne juhi Evelyn Koopi abikaasale Felix Koopile ja teise J. Billingsi grupi juhile.

Kalev Estienne liikumisrõõmu väljendav võimlemislavastus sulas ühte loodusliku taustaga ja oli tõesti jaaniöise haldjateriigile omane. Kui ka mõne rutiini puhul ei vastanud murupind võimla põrandale, jäi esinemise üldilme harmooniliseks ja koordineerituks. Noored olid vaprad vastupidama, õnneks sooja öö niiskusele ja ilmse rõõmuga esitasid oma kava, mis sellisena ka vastu võeti.